

BÁTORI SCHULCZ BÓDOG SZÜLŐHÁZA KÖRMÖCZBÁNYÁN.

Ápril 25-én a monostori sánczok bevételénél annyira kitüntette magát, hogy Görgey e szavakkal: *«a haza nevében»* tűzte fel az első érdemrendjelet Schulcz Bódog mellé. Ott találjuk a vitéz katonát ismét Buda bevételénél, utóbb Ácsnál, és augusztus 3-án a harkályi sánczok bevételénél. A világios gyásznap Schulczot Komáromban érte, hol Esterházy Pállal, Kosztolányi Mórral, Ujházy Lászlóval és Thaly Zsigmonddal az utolsó perczig ellenezte a vár feladását.

A rémuralom alatt, a komáromi kapituláció feltételeiben foglalt kikötések és ígéretek dacára, Schulcz Bódogot, ki többnyire Szent-Györgymezőn, majd Garam-Kövesden, — hol öccse plébános volt, — tartózkodott, több ízben minden ok nélkül, hol Pestre, hol Bécsbe, hol Komáromba hurcolták, és e helyeken hónapokig tartó fogóságban gyötörték.

Az üldöztetéstől végre megszabadulva, csendes visszavonultságban töltte napjait, történeti tanulmányokkal foglalkozva.

Élete alkonyán a haza sorsa ismét jobbra fordult, és az ősz bajnok nyugalma végig zavartalan maradt. A mint ez nálunk minden időben megszokott történni: a kegyelet a múlt fényes napjairól csak lassan kezdett megemlékezni.

Schulcz Bódog nevét, melyhez annyi fényes győzelem emléke fűződik, nem hangoztatták ugyan a magyar képviselőház zajos ülésein, de annál jobban kitüntette őt Bars megye lelkes közönsége, mely minden alkalommal kiemelte érdemeit.

Bátori Schulcz Bódog kora előrehaladtával súlyos betegségbe esett, és a bátrak bátrát végre 1885 márczius 8-án elragadta a halál, Garam-Kövesden.

Vele is egy csillag esett le azon derült égről, mely a 48-iki kornak láthatárán feltűnt, egy ragyogó név hullott alá az élők sorából, mely hírrel betöltött egy országot.

BÁTORI SCHULCZ BÓDOG SZÜLŐHÁZA ÉS A PISETUM.

Bátori Schulcz Bódog arcképének közlése alkalmából nem lesz érdektelen bemutatni e nemzeti hősi szülőházának képét sem, mely Angyal Béla körmezői főreáliskolai tanár fényképi felvétele után készült. E kép közlése a magyar közönségre nézve kétszeres érdeklődéssel bírhat, először mint Bátori Schulcz Bódog szülőháza; de másodsorú is, mint *«Pisét-ház»*. E házban lakott ugyanis ősi idők óta a herezegprimás

megbizottja, a *«Pisétarius»*, ki a körmezői pénzverőben készülő arany pénznek belbecsét avagy értékét ellenőrizte; a mely ellenőrzésért az esztergomi érsek a pénz veretése alkalmával kijutó arany-hulladékot kapta. E hulladékok értéke később egy határozott pénzügyben lőn megállapítva, s a primás egyik rendes jövedelmét képezte. Miután azonban az arany pénznek becserétkének meghatározása és ellenőrzése később az állam közegei, hivatalnokai által végeztetett, a primás a pisetum pénzügyével egyenlő összegnek a tanulmányi alapozó való fizetésére köteleztetett.

Ez az állapot tartott napjainkig, a midőn boldogult Trefort kultuszminiszter a pisetum kiszolgáltatását megszüntette, mire Simor primás azt felelte, hogy ő meg a maga részéről nem szolgáltatta be a tanulmányi alapba a pisetum egyenértékét. Azóta pör foly az állam és a primás közt, melyet még Simor örökösei is folytattak, igényt támasztván a több éven át ki nem szolgáltatott pisetum iránt. E pör azonban a legutóbbi időben az államra nézve kedvezően dőlt el; nem tartozik többé fizetni a pisetumot és a primás kinevezési okmányából a pisetumból származó jövedelem felsorolása kimaradt.

A primás pisétarusait az utolsó században a körmezői előkelő városi hivatalnokok sorából vette, kik már nem álltak tényleges hivatali szolgálatban. Ők ugyan ott laktak a házban, annak jó karban való fenntartásáról gondoskodtak, de csak egy jogot: a primás pisétáriusi jogát képviselték, azt, hogy pisétarius mindig volt szakadatlanul. A Schulcz-családból többen: hősi nagypapa, atyja és bátyja voltak pisétariusok, az utolsó Schulcz után következett Taiber Károly bányarvos, az után Eltzenbaum József nyug. városi pénztárnok, ki mai napig is viseli e hivatalát.

Mi történik majd most, az új primás kinevezése és a pisétáriusi intézmény végleges eltörlése után a házban, nem tudni. Bár megemlékezni a jövedő herezegprimásnak a körmezői számos köztintetetről s ezek egyikének ajándékozása azt. A házon látható márványtáblával a magyar egyesület jelölte meg Bátori Schulcz Bódog szülőházát.

Schröder Károly.

VÁLÁS UTÁN.

Még most is hallom a madárdalt,
A mint üdvünket hirdeti.
Erdő, mező, a mint virágzik,
Boldogságunkkal van teli.

S mig álmodozva elfelejttem,
Hogy itt az élet is rövid:
A mosolygó tavasi napfény
Könyecskéimben megtörik.

DUBA MÁTÉ.

LÉGVÁRAK.

Az ifju, forró képzelem,
Magasra, messze szállt velem.
Terveztem, építgettem egyre
Virágos völgybe, büszke hegyre.
Ábrándos voltam és merész —
Óh, én bohó egy építész!

Sok vágy, remény most omladék —
Óh, mennyit, mennyit szenvedék!
Szizifusz kínját mind éreztem,
De nem csüggedtem, újra kezdtem,
Ha féltém is, hogy kárba vész —
Óh, én ábrándos építész!

Álmodtam, hogy az ormokon
Váram a felhőkig rakom,
Büszkén nézzen a messze tájra
Hogy a ki látja, megcsodálja!
... Álom maradt, de szép s merész —
Óh, én hiú egy építész!

A tündér-álmom oda lett,
Nem kell már tornyos épület,
Csak, mint a fecske, úgy kívánom:
Sárból, szalmával — úgy-e párom!
— A fészek nemsokára kész...
Óh, én boldog egy építész!

HÓDOSI LAJOS.

EGY BÖLCS BIRÓ.

Életrép. (Vége.)

Irta Szívós Béla.

Az idő folydogált a maga útján, Gergely bátyánk pedig kormányoztatott bölcsen, okosan, takarosan. Hanem egyszer csak olyanforma hír kezdett keringeni, sőt nemsokára rendelet is jött, hogy most már rendőrkapitányt kell választani, osztán ott a kihágásokról szóló büntető-törvénykönyv, abból tessék az ítéletet kire-kire ráhúzni, hogy hogy és miként: megmagyarázza azt egy halom miniszteri rendelet, meg egy csapat czifra rubrikás iv.

Mit volt mit tenni? A nemes város megszerzte a sok paksamétát, Gergely urat pedig megválasztották hozzá kapitánynak.

Egy darabig csak nézegette Gergely úr felvállról a sok kockás rubrikát, de kézbe ugyan nem vett volna egyet sem, legfeljebb a pipaszárral piszkálta meg néha egyiket-másikat, hogy mégis milyen lehet a belseje.

— Nem tudom még utóljára mi lesz a világból, — mondá, — hanem már én csak majd a magam esze után járok! Bördös, puszitásd el innen ezt a sok czifra horizontálanságot!

Bördös szót fogadott s megint ment minden a régi kerékvágásban.

Egyszer aztán az alispán hivatalos vizsgálatot tartott s elkerült Gergely úrhoz is, kinek különben régi kenyeres pajtása volt.

— Nos, hogy vagytok, Gergely? hogy vannak kapitány úr, hogy folynak az ügyek? Nem történt-e valami nevezetesebb mozzanat, vagy... vagy egyáltalán... .

— Dehogyan nem, dehogyan nem! Épen azon boszankodom. Hanem hiszen csak kerüljenek a kezem közé ezek az akasztófárávaló cigányok! De hogy megérezték a sáfrány illatot, mind eltárgult valamerre.

— Hogy hogy? Valami nagyobb mérvű kihágás, vagy súlyosabb eljárás alá eső büntetendő cselekmény forog fenn?

— Dehogyan, hiszen az ilyesmivel majd elbánnék én amugy magyarán, hanem az a halálos boszúság, hogy összedől a birkaszinem, s oda nyomott három úrt! Nincs két hete, hogy reparáltattam ezekkel a tűzrevaló cigányokkal, s e hol van, ni! Még szerencse, ha a kosom is kiheveri.

Az alispán csalódva fűt terebélyes szakállába:

— Hm, hm, bajnak baj, hanem nem ilyesmit kérdezek. Hogy kezeltek a közrendészet, fordították-e megfelelő figyelem az állategészségügyi szabályzatok szigorú végrehajtására, hogy és mimódon kezeltek a büntető-törvénykönyv paragrafusai által kihágásnak minősített s elbánnás végett ide utalt büntetendő cselekmények, a szükségesnek mutatózó eljárás foganatosítása alkalmával szigorúan alkalmazkodtatik-e az illető törvényszakaszhoz, valamint az ide vonatkozó miniszteri rendeletekhez, szigorú elbírálás alá jö-e az illetékeség, s ennek megállapítása esetén a szabályszerű eljárás követte-tik-e? Igtatókönyv, kihágások nyilvántartása, pénznapló, cselednyilvántartás, X minta, betűsoros mutató, toloncz-kimutatás s egyéb hivatalos rubrikák szabályszerűen vezetettek-e? No, de vegyük sorra: kérem legelőbb is az igatókönyvet.

Gergely úr egy cseppel sem értett mindezekből szöveget, mint a tótok panaszából. Csodálkozásában szemel kerekre nyitak, s pipáját az ablakba támasztva, Bördöstre tekintett. Hátha történetesen tudna valamit ezekről a veszett dolgokról, különben is az efféle irodalmi állapotok ő rá tartozának, azért hívják irnoknak!

Bördös azonban semmit sem lendített, hanem hátra cseppelve, mentől kisebbre összehuzta magát, s roppant buzgósággal egy ócska lópasszus gyűrődéseit igyekezett kisimogatni.

— Nos, irnok úr, adja elő az igatót, — szólalt meg újra, rosszat sajtítva az alispán.

— Igenis, — nyegegett a szerencsétlen Bördös, s lázasan elkezdett a lom közt turkálni, ámbar jól tudta, hogy ócska passzusnál és egy felperdült szélű kalendáriomnál egyéb irodalmi mű a hivatalban nem találhatik.

Az alispán mentől hamarabb átlátott a szítán.

— Ugy-e, Gergely, egy betű irományotok sines? Ugy-e, hogy semmit a világon írásra nem veszték?

— Hát biz úgy van az, barátom, — mond Gergely úr megkönnyebülve. — De hát, mondjad, minek is? Hidd el, hogy nem kell a mi parasztunknak semmi efféle. Jobban fel az az írástól, mint az égő tüztől. Eligazitjuk mi annak a sorját amugy is, a hogy ezelőtt szoktuk. Nem a kalamárisban terem minálunk az igazság.

— Jaj barátom, nem addig van az! Tudod, a világ nagyot változott, büntető-törvénykönyvünk, eljárási szabályzatunk van, ahhoz kell alkalmazkodni. Osztán meg látod, főképen, hát ha a főispán ki talál jönni vizsgálatra, pedig szándékozik, — mit mutatott akkor neki? Ez lenne osztán a nagy baj! — No, hát hiszen most úgy van, a hogy van, de hát jövőre meg is mozogtatok. Legalább a főispán hadd lásson valamit. Meg hát nézzed, a szomszéd városoknál is mindenütt van már valami, csak ti maradtatok el szegényszemre a töbitől? Kinevetnek benneteket. Mind azt mondják, hogy nem azért nem csináltok semmit, mert nem akartok, hanem mert nem tudtok. Tudod, milyen a világ, barátom! Megszólalnak, estiffá tesznek benneteket.

Osztán meg hát — s itt roppant tekintélyessé változott az alispán úr hangja, — akármeddig esürjük-esavarjuk is, a mi törvény, csak törvény, s meg kell azt tartani nekem is, másnak is! Olvasgasd a szabályzatokat, pajtás, már csak unalomból is. Nem sővágás az; majd meglásd, azon veszed észre, hogy egyszer csak belejössz.

Gergely úr szörnyen felörtant arra a gondolatra, hogy neki még tanulni is kellene, másrészt azonban belátta, hogy az alispánnak sokban igazsága van, különösen a mi a főispánt nézi. De legfőképen a szomszéd városok! Ezek bizony a nélkül is minduntalan izetlenkednek, feccesnek, áskálódnak.

Ezeket elgondolva Gergely úr, nem tehetett egyebet, mint hogy mérgesen odébb rúgott egy birka-kolompot, s nagyot fújva, szó nélkül leült. Szörnyű boszúság, mikor az ember szeretne haragudni, aztán nincs kire!

— Azt meg különösen szivedre kötöm, — folytatá tovább az alispán, — hogy a panaszokat jegyzőkönyvre vegyétek, és az ítéletet szabályszerű tárgyalás után mondó ki, aláírd, a hivatalos pecséttel megerősítsd, ha pedig a fel felebezni kívánna, az írásokat hozzám hivatalból beterjeszd. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy nem hasból, hanem mindig törvény alapján ítélj, s az ítélet szövegében hivatalos betűs szerűen vezessék ki a büntetést. Minderre nézve kimerítő utasítás van a vonatkozó miniszteri rendeletben, csak olvasd el. Fődolgo azonban, s erre különösen figyelmeztetlek, hogy

szélnék és eddig is megtartották őse eredetiségüket.

Szent-Lászlónak 750 a lélekszáma, Kórogynak 1036, Rétfalunak pedig 700, ennyi lesz körülbelül Harasztinak is.

Szent-Lászlónak saját papja és magyar tanítója, Kórogynak, valamint Harasztinak is szintén papja és magyar tanítója, Rétfalunak azonban már csak papja van magyar. A rétfalusi magyar tanító, mert horvátul nem tudott megtanulni, addig szerkezték, míg belétni s az anyaországba jobb helyre pályázván, megválasztották s önként lemondott. Helyére képestett magyar pályázó nem akadván, a hatóság csak eredeti, de valamennyire magyarul is tudó tanítót alkalmazott.

A négy református község híve maradt a dunamelleki egyházkerületnek, valamint a bagymányos magyar egyházi szokásoknak, ámbátor sok horvát atyafinak szállka az a szemében. Boszantják is öket mindenfélével. Többi közt a zágrábi lutheránus esperes évenként kimutattat követel be a református községektől, ezek egyházi jövedelmét, lélekszámát illetőleg. A zágrábi lutheránus esperes, mint hallám, kitűnő horvát hazafi. Vajjon a magyarokat is szereti-e? az már más kérdés. De szeretheti, mert másként mi köze volna neki a magyar reformátusokhoz? Olykor-olykor ukázok is jönnek az anyakönyvnek horvát nyelven való szerkesztésére nézve. Emlégetik, hogy idővel az iskolákba még a horvát nyelv kötelezettségét is be fogják hozni.

Egy zágrábi úri ember, ki előtt azon nézetek adtam kifejezést, hogy mégis méltányos volna a néhány község magyarságát fenntartani, következőleg válaszol: «A kinek nem tetszik nálunk, az menjen máshova. Ti magyarok bőkezűek vagytok, letelepítették a csángókat, hát boldogították a néhány ezer szlavóniai magyart is. Mi nem szorulunk rájuk.» Eképen gondolkodom a horvát testvérek, ilyen a horvátok türelmessége, ilyen viszonyok közt él a szlavóniai magyarság. De azért ő korántsem csüggednek. A magyarnak megmaradt őt község bizik a magyarok Istenében és állhatatos marad a megpróbáltatás idejében is.

Néhány héttel ez előtt Eszéken voltam, s ott létem alkalmával a szlavóniai magyar községek meglátogatására határoztem el magamat. Egy jó órai gyaloglás után érkeztem Rétfalura. Ott állt a falu végén a veres, fehér kék oszlopra felszegeztet tábla, a mire horvát magyarsággal az volt mázolvá, hogy: *Refjala*. Ezt már horvátok fordították arra.

A horvátok és németek által lakott Alsó-Rétfalu két házsoros utcáján, a templom-torony irányában egy oldal utcán át, Felső-Rétfaluba érkeztem. A nádfőte csinos házak, tágas tornácaikkal magyar eredetű vallanak. A házak falai fehérre meszelvek, a két soros faültetvények kedvező benyomást gyakorolnak. Lépten-nyomon meglátszik a magyar egyszerűség és a magyar szorgalom. Az utcán csinosan öltözött magyar ruhás menyecskékkel találkozom, kik, jó kedvvel kívánták nő napot s azon kérdésekre, hogy kit keresek, készséggel ajánlottak arra, hogy a paplakhoz vezessenek.

A pap háza a templom mellett áll. Csak is az által különbözik a többitől, hogy nagyobb és nagy gondal ápolat virágok kertje van.

Beléptem. Egy tűzről pattant piros-pozsgás nő, abból a fajtából, a minőt a székelyföldi reformátusságban lát az ember, — csinos, házias öltözetben jött előmbre s barátságos mosolylyal szándékomban után kérdezősködött. Aztán a lakásba vezetett, hol a tiszteletes úr által, mint annak életpárját mutattatta be magát.

A rétfalusi ref. lelkész, tiszteletes Tóth József, a nemzeti színművészetünk kárára oly korán elhunyt hasonnevű kitűnő színész fia, s itt a Dráván túli magyarság egyik buzgó férja. Javakori, igazi magyar alak, a szük szabású zsinóros atilla jól illik hatalmas természetű. A kitűnő műveltségű férfiú készséggel szolgált adattokkal.

Előadása szerint *Rétfalu* már régtől fogva nevezetesebb és bátorosabb hely volt a többinél, mert sok más szlavóniai magyar község az ellenség által elpusztítván, azok lakói Rétfalun kerestek menedéket. De állandóan az sem nyujtott biztos menedéket, mert ugy a Dráva kárt okozó áradásai, valamint a törökök,

a kurucok, a rácok és a rácshajdúk rablásai által zaklatva, napkelet felé a Dráva szigetén telepedtek le. De itt sem volt biztos maradásuk, mert a Dráva áradásai által innen is tovább üzettek.

Az 1686-ik év óta már a harmadik helyen, Eszék felett áll Rétfalu. Több községből keletkezett, nevezetesen, a mely falvak az ellenség által zaklattak, azok lakossága Rétfalun keresett menedéket. Maga a község nem állott jobbságból. A törökök ellen az északi várban és a táborban szolgált, kijárva szoldjuk, mint a többieknek; a háború után a kamarához tartoztak, valamiképen Eszék is.

Rétfalu 1718-ban, a pétervárad csata után, egész a pestisi, népes és hatalmas hely volt. Népeisége nagyobb volt mint Eszéknak; de Eszék a pestis után csakhamar népesséni és erősnéni kezdett, Rétfalu népessége pedig azon szerint esökkent.

Megyei közigazgatás alatt Rétfalu sohasem állott, mert a török uralom után a kamarális és a várbeli tisztek igazgatták, kik humánusan bántak el a magyar reformátusokkal.

Megesett mindazonáltal, hogy a jezsuita és kapuczinus barátok áruklódása miatt keményen bántak el velők a generálisok és templomaiktól is meg akarták fosztani. Nevezetesen egykor az eszék-alváros horvát katolikus plébános saját bátorságából ki is jött néhány rác hajdúval a templomot lefoglalni és lepecsételni.

Történt ez Ács Miklós tiszteletes uram papsága idejében. De némely jó urak tanácsán folytán, a rétfalusi asszonyok bátor ellentállása által megszegyenítetvén, visszavonultak. A krónika szerint szórol-szóra így áll. De úgy értelmezendő, hogy az urak a vérengzés elkerülendő, azt tanácsolták a rétfalusiaknak, hogy a férfiak ne avatkozzanak be és ne álljanak ellen. Az asszonyok a törvény oltalmában részesülvén, bátorságot vetek, botokat, lándzsákat és alabárdokat ragadtak, mire a rác hajdúk a pappal együtt megfutottak.

Jobbágyokká 1752-ben lettek, Varsányi Pál papsága alatt. Első földesurok báró Pejacevics Márk Sándor Szerémmege főispánja lett, Mária Terézia királynő adományozása folytán. Földesuruk sok szabadsággal halmozták őket. Összes jószágainak gondviselését rétfalusiakra bízta, ispánokat csak is közülök válogatott. A sörényből font és tapasztott templom helyébe új templom építésére kerenté, és követelt adott a templom építéséhez. Reájok parancsolt, hogy éjjel is folytassák az építkezést, és ott áll ma is a diszes, tágas, csillagos, bádog tornyú templom, hirdetve azt, hogy Rétfalu úgy hazafiasságban, valamint Isten-félelemben nagy küzdelmek dacára megmaradt magyarnak.

1758-ban megúvány az uraság gazdálkodását, Rétfalut 6 évre egy Gasparics nevű ötvösnek adta haszonbérbe. Ezt a rétfalusiak nem szerették, mert nem volt nyűkre a jobbságból. Panaszoktat is eleget a földesúrunk, ki meg is ígérte, hogy újra a keze alá veszi őket, de a jó úr a hat év letelte előtt meghalt. Rétfalu a többi dominiumokkal együtt unokaöccsére, báró Pejacevics József-re hagyván.

A szelid természetű új földesúr magyar jobbságyait atyailag szerette. A református vallást nemcsak, hogy nem háborgatta, sőt 1764-ben a pozsonyi országgyűlés alkalmával Mária Terézia királynő előtt a magyar reformátusokat kegyesen oltalmazta és megvédte. A horvát kormány határozott ohajtása szerint a szlavóniai református magyar községeket az időben Mária Terézia királynő fel akarta osztlatni, és a római katolikus vallásúakkal betelepíttetni. Ez íránt való levele az említett grófnak a dunamelleki egyházkerület levéltárában jelenleg is megvan. Megemlítenő, hogy Pejacevics József 1772-ben a grófságot 100 arany levelváltásdíj lefizetése mellett kapta meg.

Rétfalu még most is a Pejacevicsek uradalmához tartozik, a mi a községre nagy szerencse, mert a jölelki magyar-barát földesúr oltalmában részesíti a községet.

Két órai élvezetteljes társalgás után búcsút vévén a rétfalusi derék lelkészétől és nejétől, Antalovázra hajtottam. Másfél órai gyors hajtás után értem *Antalovázra*, melynek két soros, nádfőte házai ép oly tiszták és csinosan tartják, mint azt Rétfalun láttam.

A nép viselete is ugyanaz. Az utcasoron haladva, «Diesértessek az úr Jézus Krisztussal» üdvözöltek. Itt tehát katolikusok laknak.

Megszólításomra, a kapubálvány mellett álló gazda következőleg válaszolt. «Ne restelje kigyulmed, jöjjön be szegény hajlékomba. Magyar ember szivesen látja horvát földön a magyar vendéget. Ha nem bánthatom meg kigyulmedot kérdésemmel, nem pécsi vagy pesti ember kigyulmed?»

A szives meghívásnak eleget teendő, befordultam. A konyhába lépve, a gazda felesége és csinos lánya jöttek elémbre s «Isten hozta kigyulmedot, tekintetes uram, jöjjön beljebb, foglaljon helyet» megszólítással fogadtak. Körültekinttem. Tulipános ládák, magas, tornyos ágycak, virágos tányérok és rámás képek a falon, akár mintha az alföldön volnának, még a búbos kemény mellett pad és a gerenda közé dugott tavalyi kalendárium, s a mellette laposra szoritoduda sem hiányozt. Beszédbe ereszkedtem velők. Azon kérdésekre, hogy mikép voltak képtel-sek szlavan földön zamatos magyar kiejtésöket megtartani, Nagy Inre gazdurnak a következőleg válaszolt:

«Pedig még az isten igéjét sem halljuk a magunk nyelvében, mert sem magyar papunk, sem pedig tanító-képezdét végzett tanítónk nincs. Azért mégis akadt saját nyájunkból olyan, ki a fiataliságot az édes anyai nyelven oktatja. No de nem is válik községünknek szegényére, mert valamennyiünk tud magyarul írni-olvasni. Pedig kevés magyar könyv akad a kezünkben. Hát csak így tengődünk, és bizzuk magunkat a jó Istenre, kinek segédelmével megtartjuk magunkat a magyar nemzethek.»

Egyszerű, de szép szavak. Szegény nép küzd és remél.

Ilyen viszonyok közt él mai napsága szlavóniai magyarság, Tengődnek, küzködnek, a míg bírják.

És Magyarország ugyan mit tett eddig a szlavóniai magyar testvéreikért? Valljuk meg őszintén: *mint állam semmit; mint társadalom, édes keveset!* — a mit tehettek: az egyházak tették. Magyarországon sokan azt se tudják, hogy léteztek valaha. Pedig vétek volt róluk megfeledkezni.*

A magyarnak maradt néhány község a horvát nemzet Stroszmayer-féle nyomása alatt elhorvátosodók. S ha ez így marad, két tized alatt kivesz a magyarság Szlavóniában. Tehát tenünk kell valamit érdekében. Gyámolítsuk szlavóniai testvéreinket anyagilag, ha egyébbel nem, legalább azzal, hogy lássuk el őket magyar könyvekkel, mert ehhez is nehezen jutnak.

CSIK-VOLEZS SÁNDOR.

* A fentebbiekre vonatkozólag illetékes kézből, *Szász Károly* dunamelleki reform. püspökötől a következő megjegyzéseket vetjük:

A szlavóniai reformátusokért egyházi hatóságok sokat tett már eddig is. Védelmesség iskoláikat a horvát hatóságok ellenében; segélyezték a szegény egyházakat és papokat az egyházkerületi és konventi pénztárakból; szervezték a beköltözött (Magyarországból kivándorolt) magyar és német reformátusok közt a missziót. Magának a dunamelleki egyházkerületnek három, nagy terjedelmű misszió-telepe van Szlavónia területén: u. m. 1. *Szent-lászló*, Verőce-megyében, gróf Pejacevics László telepítvénye; itt 2000 forint segélylyel imaházat, iskolát, lelkészlakatot építtetünk az egyházi közalapból, mely a lelkész fizetésére évi 500 forintot ad. — 2. *Banovec*, Szerém-megyében, hol 1600 frt segélyt adott a közalap imaház és iskola építésére, s 1000 forint fizetésenként a közalap és az egyházkerület a misszió fenntartására, 150-et a szeretetháza. — 3. *Beska*, Szerém-megyében pétervárad kerületében, a legnagyobb területű misszió-telep — Péterváradtól Zimonyig és Mitroviczáig; itt a központi lelkészre és a vidéki felekezeti iskolákra az egyházkerület évenként 250, a közalap 600 frt segélyt ad, a mellett tetemes összegekkel segélyezte az egyes iskolák építkezését. A beskai központot rendszeres egyházaz (anyagyházat) szervezett, annak — törvényes úton — aránylagos földbirtokot (35 hold első rangú földet) eszközölt az egyházi hatóság, mely úgy az anyagyházakat, mint a missziókat folytonos figyelemmel kíséri, gondozza, jogvédelemben részesíti, szóval az anyaországban levőkkel tökéletesen egyenlően tartja. Hasonlóképp gondoskodik a horvátországi (Croatia) megyékben levő magyar reformátusokról a dunántúli ref. egyházkerület is, szintén az e. konvent segélyével.

S. K.

A KÜLÖNCZÖK KLUBJA.

Életkép az arany borjú országából.

Bret Harte-től. (Vége.)

Frank Matt gyakran kirándulásokat tett a város környékére, nevezetesen a gyári munkások rabszolgai viszonyainak tanulmányozása végett. Egy alkalommal elkészvén a vonatról, mely őt a városba vitte volna, gyalog indult a másfél órai útra. Az erdős vidék majdnem a város határáig tartván, *Frank* folyton az ösvényen maradt, mely a vasúti töltés mentében húzódik végig. Habár tudta, hogy Amerikában a közbiztonság még nagyon gyenge lábón áll, mégsem tartotta szükségesnek rövid kirándulása valamely feyvert vinni magával. Az egyszer önkéntelenül észébe jutott, hogy tulajdonképen még sem kellett volna könnyű revolverre nélkül kirándulni, de a gyalog visszatérésre előre csakugyan nem számíthatott.

— Erre nem szabad járni, — kiáltá alig néhány lépésnyi távolságról valaki vissza, különben szelelő lyukat teremtke koponyád, melyen még a holdvilág is besüthet!

Frank Matt nem szokott a maga árnyékától megijedni, de miután vékony sétabotján kívül egyéb védelmi eszközzel nem rendelkezett, ezelszerűbbnek tartotta, nyomban megfordulva, néhány lépést hátrálni.

— Nem odáig, kedvesem, — folytató az előbbi hang, — te már egy fél óra óta tilos helyen jársz s ezért lakolni fogsz.

E szavakat valamely löfegyver felhúzásának nesze követte.

— Nem tudtam, hogy a vasúti töltés mentében tilos uton járok, de különben nem láttam a tilamat jelző táblát, s így azt kellett hinnem, hogy a törvény ellen nem véték. Hagyjatok visszafelé mennem, még pedig a legközelebbi vasúti állomásig!

Minden további válasz helyett az ismeretlen sötétben egy szókéssel *Frank* mellé terelvén, puskáját mellének szegezte.

— Ah, azok az átkozott idegenek, azt hiszik, hogy a szegény ember földjét lábaikkal bátran tiporhatják. Itt az a jelszó: fuss, vagy fizess!

— Nos, és mit fizessek a nem okozott kárért? kérde *Frank*.

— Minden lépés tíz dollár; az erdő széléltől idáig épen négyszáz lépés, így tehát tiszter négyszáz négyezer levén, ennél kevesebbet el nem fogadok.

— A számítás helyes, — viszonzá *Frank* mosolygva, — csakhogy a pillanatban a követelés fejében öt dollárnál többet azon egyszerű okból nem adhatok, mivel ennél több sincsen nálam. Ha tetszik, ezt rendelkezésére bocsájtom, még pedig azon kikötéssel, hogy utamat labáritatlatul folytathass és...

— Nem adass van az, — veté köze az ismeretlen, — gentlemenek közt az eféle alku meg nem áll. Még egyszer ismétlem, itt az a jelszó: fuss, vagy fizess!

— Tehát ha nem fizethetek, fussak?

— Mindenesetre, én pedig tizenöt lépésnyire ön után bocsájtom az első golyót és ha ez nem találta harmincz lépésre a másodikot s így tovább. Ha rosszul talál neké löni, — a mit különben alig hiszek, — úgy ön a játszmát megnyerte. Mehet aztán, a merre kedve tartja. Egyébiránt fogadják tanácsomat és fizesse meg a négyezer dollárt, mi magában véve nem valami kelemetese dolog, de mindenesetre sokkal előnyösebb az ön részére, mintha becses hulláját még ma éjjel az éhes rókák kezdenék ki. Pedig tudja uram, itt e vidéken nagyon rájárnak a rókák a dögre, mert a farmerek erősen trük tükölaikat s így a szegény párák rendszeren csak éjjelenként láthatnak valami eledel után.

— Én, uram, — így szóla *Frank* — az «Excentric-klub» tagja vagyok, s így mindenféle különöz emberekkal szoktam érintkezni, de megvallom, hogy önhez hasonló különözöt még nem láttam, engedje meg, hogy önt a klubba való belépésre felkérjem!

— Hogyan? — kiáltá fel az idegen lövére készen tartott feyverét leeresztve, — ön lenne az, kiről Chicagóban mindenki beszél? Ön lenne a világhírű «Excentric-klub» képviselője?

— Igen uram, én vagyok az, és úgy hiszem, hogy ön most másképen fog rólam gondolkozni, annyival is inkább, miután fenyegetéseiket köze-pette folyvást a «Excentric-klub» érdekeit tar-

tottam szemmel, mely a különözökéstd minden alakban és körülmények közt nagyra becsüli.

— Itt a kezem, fogadja el nagybecsülésésem legészintébb kifejezését, ezentúl testestől-lelkestől ön é vagis a nagyhírű klubé vagyok. Remélem a klub felvételi és évi díjai nem lesznek nagyon túlzottak, mert tudja uram, mesterségem csak ritkán jövedelmez valamit. Legtöbben a fuss vagy fizess feltételből az első választásjék, mikor aztán a második, gyakran az első lövésnél is elpusztulnak. A jury másnap ismeretlen tetesek által elkövetett emberölést konstátál és a hullát annak rendje és módja szerint eltakarítatja. A kik fizetnek, vagis inkább fizetni akar-nak, többnyire szegény örökök, kiktől alig lehet egy-két dollárt kiperéslni. Sőt képzelje csak, a minap az egyik kopott kabátjával akarta magát kiváltani. Becsületemre mondom, az egész kabát nem ért husz krajczárt, azonkívül azt mondta, hogy reggel óta nem evett. Mit volt tennem, a kabátot visszaadtam és ezenkívül még egy fél dollárt is adtam kölcsön a koldusnak, — két napra, — csak két napra, de a csavargó mai napig sem hozta vissza pénzemem. Nemde, uram, ez botrány, alávaló csalás!

— Mindenesetre, — felelé *Frank*, — de minél tovább beszélke kegyeddél, annál jobban lelkesülsz önek klubunkba való mielőbb felvétele iránt. Díjaink nagyon mérsékelték, sőt kiváló tulajdonokkal bíró tagoknak el is engedtetik. Szabad névjegyét kérnem, hogy felvétele iránt távirati uton intézkedhessem!

— Névjegyem nem szolgálhatok, — viszonzá a kedélyes idegen, — nevem Sam Guthrie.

— Polgári állása? folytató *Frank*.

— Polgári állomás? nos, a mint láthatta, éjjel utonálló, nappal hol koldus, hol pedig — hogyan is mondjam — betörő.

— Köszönöm a felvilágosítást; tehát Sam Guthrie; átkozott sötétség uralkodik itt az erdőben, pedig szerettem volna nevét tárczámba feljegyezni.

— Ezen mindjárt segítünk, — mondá Sam Guthrie, — és sötétebből gyufákat és egy legújabb szerkezetű tolvajlámpát véve ki, az abban levő gyertyát meggyújtotta.

— Így ni; tehát Sam Guthrie, lakása, házszáma?

— Nyáron és tavasszal a természet hálóter-mét veszem igénybe, télen pedig a chifstonei barlangban rendeztek be a magam számára egy kis hálófülkét. Egyedül lakom benne, lakosztá-lyomnak természetesen nincsen száma. Levelet számomra S. G. egy alatt poste restante a chicagói főpostára tessék feladni. Hetenként háromszor a városba szoktam menni. De mi ez? Ön azt mondta, hogy öt dollárnál több kész pénz nincsen önél, most pedig azt láttam, hogy tárczájában több ezre bankjegye is van. Ez nem járja; nagyon sajnálom, de ily előzmé-nyek után a klubba be nem léphetek, mert azt látom, hogy tagjai rem szavahihető emberek. Ilysmi nem gentlemanlike eljárás, nem uram, semmi erdem.

— És az erdem utonálló fejtét csóvalva, méltó felhaborodásában elfordult *Frank* től.

— Már bocsánatot kérek, Guthrie ur, én azt mondtam, hogy egész pénzem öt dollár és ha ez ezen állításomat most is fenntartom, mert a mi ezenkívül tárczámban van, az a klub vége, reám bízott pénz, melyről számolnom kell. Jegyezze meg magának, hogy az «Excentric-klub» tagjai soha sem hazudnak, soha, soha, habár gondolatainknak gyakran más kifejezést adni kénytelenek. Ugyan, mit tett volna ön helyzete-mben, mivel igazolhatta volna magát a klub-bal szemben ily körülmények közt? Tessék erre felelni! Nemde, ön magát kifogástalan genter-mennek tartja és nem venné szivesen, ha valaki azt kétségbe vonná; viszont én is, mint a klub tagja, arra érzem magamat kötelezve, hogy nemcsak a valót, hanem a külszint is megóvjam.

Sam-Guthrie, kit a bankjegyek közelvolta nagyon megingatott, jobb szerete volna, ha *Frank* kevésbé ékes szavakkal védelmezi álláspontját. Mi köze a klub pénzéhez, hogy az előtte álló gentlemannek annak idején számot kell adnia, az életrevalóság megkívánja, hogy az alkalmat megragadja, minden áron pengt kesressen.

— Ámde az erdemes férfiú egy körülményt figyelmen kívül hagyott, mely azt tanusította, hogy új ismerősem nem kevésbé életrevaló, mert nem csakély bámulatára azt kellett látnia, hogy *Frank* az ő feyverét, melyet az előbbeni kedé-

lyes társalgás lefolyása alatt egy közel álló fenye-veshez támasztott, felkapta s ennek csapó rete-szét, eltolva, a bennelévő töltényeket nézegeti.

— Nincsen jobb a hátultöltő puskánál — jegyzé meg *Frank* közönbös hangon. — Ugy hiszem Remington- vagy Winchester-féle gyárt-mány?

Az utonálló tervét meghusitva látván, úgy tett mintha agyában két másodperczel előbb *Frank* irányában a legbarátságosb érzelmeiket táplálta volna, holott egy cseppet sem habozott azon szándék kivételében, miszerint a bank-jegyeket egy lövés árán birtokába keríti, vagis *Frank*ot egyszerűen fejbe lövi. De feyvere az idegen kezébe jutván, tervét meghusitva látta, s mint afféle életrevaló yankee arra számított, hogy *Frank* talán mégis olyasmire határozza magát, mi őt ismét a gyönyör urává teendí.

Csakhogy *Frank Matt* egészen másképen fogta fel a helyzetet és *Sam-Guthrie*hez követ-kezőleg szólt:

— Ön úgy látom kissé fel van ingerelve; miután az idő már nagyon előre haladt, célszerű lenne, ha mind ketten haza mennénk. Ön jóformán itthon is van, de az én utam elég hosszú. Sziveskedjék tehát agy felkeresni, míg részemről az állomás felé indulok. Azon nem várt esetre, ha ön például utamon jönne, vagy pedig más efféle ügyetlen gondolattal foglalkozna, előre kijelentem, hogy egyszerűen le-lövöm. Jó éjszakát! feyverét holnap becses czime alatt a chicagói főposta-állomáson bér-mentes csomagban megkapja.

Ezek után *Frank Matt* a puskát vállára kapva, gyors lépésben az állomás felé sietvén, a sóbálványává vált utonállót ott hagyta.

Másnap első dolga az volt, hogy az esetet a szigorú polgármester úrnak bejelentse. Ezt leg-inkább azért tette, mivel ezen alkalmal az erdemes úr által szóba hozott életrevalóságról kissé fel akarta világosítani.

A bűnjel gyanánt felmutatott puska még semmit sem bizonyít, — jegyzé meg a törvény őre *Frank* rövid, de határozott adatokkal támog-otott feljelentése után. — A *chifstonei* erdőben némelykor megfordulhatnak ugyan idegen csa-vargók, de mindez nem elég arra, hogy egy más idegen szavára egy szabad amerikai polgárt ide-zésekkal és kihallgatásokkal zaklassanak. Jó reggelt!

Ezek után *Frank Matt* az utonálló feyverét gondosan becsomagolva, a következő sorok ki-sérésében bérmentve a chicagói főpostára küldte:

«Uram! Feyverét, melyre ezentúl is szüksége lesz, ezenel visszaküldöm. Miután önt az itteni polgármester még nélvég sem ismeri, sajnálatomra egyéb adatok hiányában az «Excentric-klub»-ba való felvételre nem ajánlhatom. Tisz-telettel *Frank Matt*, s. k.»

A tözséden néhány életrevaló ifjabb látogató, kik *Frank*ot már régóta szemmel tartották, abban állapotott meg, hogy az idegent valami üzletbe való részvét útján elusztatják s így ártalmatlanná tessék.

Két úri ember azzal toppant be *Frank*hoz, vajjon nem lenne-e hajlandó a pennsylvaniai rézbánya-társulat elsőbbségi kötvényeinek elbe-lyezésében részt venni. «A papírok, — jegyzé meg az egyik, — köztünk monda nem sokat érnek, de okkal-móddal árfolyamukuk háromszor huszonnégy órára 70—85%-al al parin felül felhajtja, egy fél nap alatt szép pénzt lehetne nyerni.»

A contremine elaltatására első sorban idegenre van szükség, ki az elsőbbségi kötvénye-ket — lancirozza, a többi aztán az ő dolgok.

Frank elérkezettnek látta az időt arra nézve, hogy a chicagói életrevalóságot maga részére kiaknázza.

— És mennyi fedezetet kívánnak ezer dara-bonkint? — kérde *Frank* a tözséde embereitől.

— Oh, ez számba sem jön, öntől formaság ked-veért egy dollárt fogadunk el.

— Itt az ezer dollár.

— Itt a kötlevel. Ön ma délelőtt 26-on túl ne vásároljon. Holnap reggel felhajtjuk esetleg 75-re, 80-ra, akkor adja el készletét, 54 dollár minden kötvénynél megmarad, ezt majd meg-osztjuk, és viszont nyertésünk közt önök is hasonló részt fogunk nyertni. Ezer dollár fede-zettel annyi kötvényre kaphat kötlevelet, a meny-nyit csak kíván.

A mint olvasóink tán már megértették, az életrevaló chicagói tözsérek azzal akarták

Frank Mattot elusztatni, hogy a kontremine közreműködésével akkor szorítják le a papírok árfolyamát, midőn Frank azok emelkedésére számítva, egész pénzt kötésekre kiadta.

A gazemberek manőverét azonban Frank azonnal felismervén, 26-on megvásárolt papírjait már 56-on eladta és midőn a csakugyan mesterségesen 80-ra felvert árfolyam két óra múlva valami koholt távirati sürgöny nyomán 12-re, sőt utóbb 6-ra leesett, emberünk a nyereséget már zsebre rúkta.

Az „Excentric-klub” megbizottja, a mint Frankot Chicagóban elnevezték, azzal mentette magát üzletársai előtt, hogy részéről celszerűbbnek tartotta a 100 százalékos haszonnal beérni, s így legnagyobb sajnálatára a magasabb árfolyamot, mely különben is nem egy napig, hanem csak két óráig tartott, be nem várta.

Magától értetődik, hogy Frank partnerjai állítólagos köteleveiket bemutatni képesek nem lévén, szó nélkül távozni kénytelenek voltak.

Az arany borjú imádása körül előforduló többféle mozzanatok Sam-Guthrie eljárását Frank

veszik, mely Jáva erdőseiben feltűnő nagy-szerű fákra fel szokott kúszni. A jávaiak nyilaik hegyeit strychninnel mázolja be, és a legcélszerűbb seb a test bármely részén néhány perc múlva halált okoz. A mérég vegyítését Jávaiban titokban tartják, de azért jó pénzért nyilaikat szívesen eladogatják. Az efféle nyilakkal sebzett állatok tíz, legfeljebb tizenkét perc múlva seb-göresben (tetanus) elpusztulnak.

Két francia vegyész, Pelletier és Caventon 1818-ban a „nux vomica” név alatt közönséges növényben találtak strychnint és a ritka mérget a híres Vauquelin tiszteletere Vauqueline-nak nevezték el. Mihelyt azonban a nagyevű tudós értésére jött, hogy az új mérge embernek és állatoknak egyformán rögtön halált okoz, a különös megtiszteltetést határozottan visszautasította.

Fouquier orvos volt az első, ki a strychninben némaság mérget, hanem gyógyszerként is látott. Utána Bretonneau orvos Toursban a strychnint szélhűdések, az arcz neuralgiája és a szaturnikus gyomorgöresök ellen meglepő sikerrel

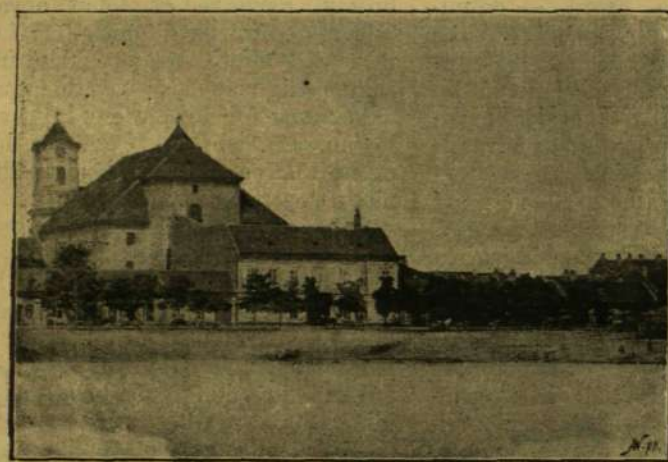
vannak, hogy a strychnin ellenmérget megtalálják, mert a természet törvényei szerint az emberi test szervezete ellen elkövetett külső merényletek rögtön orvoslására mindenesetre bizonyos szereknek kell létezniök, a mint ezt a legtöbb mérgek és mérgek anyagok elemzésénél a tudomány már régen megállapította.

EGYVELEG.

* Egy pár krajczár értékű vasból lehet készíteni egy forint értékű patkót, 10–15 forint értékű iparcikket; tőve téve a tő értéke 25 forint, a belőle készült gombostű 250 frt lez, s óra-rugók alakjában esetleg 15,000 frt értékűvé válik.

* Utazás alligátor hátán. Egy Jacksonvilleben (Florida) lakó amerikai állítólag 10,000 forintba fogadott, hogy az általa megszelídített alligátor hátán 90 nap alatt beutazza Florida partjait, melyek hossza közel másfelezer kilométer.

* Óriási barlangot fedeztek fel újabban Oregon államban. A kutatók egy egész hétig kóboroltak benne, a tömérdek üreget s folyosót nézegetve gaz-

Alsó Dunasor.

Felső Dunasor.

Nádor-utca a Szent András templommal.

Tiszti pavilon.

KÉPEK KOMÁROMBÓL.

előtt, sőt tán mások előtt is, még nagyon is tisztességesnek tüntették fel.

Az utonálló fegyvere ellen egy gondosan tartogatott revolver vagy esetleg valami csekély pénzáldozat elégséges biztonságot nyújt, míg az életrevaló rablók hálójából csak akkor menekülhetünk, ha utolsó ruhafoszálányunk is lemaradt rólunk.

Az „Excentric-klub”, melynek székhelyét, alapszabályait és egyéb külső jeleit ez uttal még titokban tartjuk, formaszertű hadjáratot visel az arany borjú életrevaló imádjói ellen. A küzdelem nehéz és erős leand, de az emberi társadalom javára fog eldőlni. Ugy legyen!

STRYCHNIN.

A néhány szem strychnin, melyet a minap Franciaországban elítélt boldogtalan Weissné zsebkendője szegélyében elrejtett, és melylyel magát megmérgezte, mostanában ép oly híressé lett, mint annak idején Cleopatra zöld kigyója.

De lássuk, milyen de a mérge, melynek pusztító nevétől eliszonyodik az ember. A mérgek anyagot különféle növények nedvéből, leginkább pedig a *Strychnos* fajához tartozó óriási indából

alkalmazta. Legújában az ázsiai kholera (cholera asiatica nigra) eseteiben is felhasználták.

A strychnin jegecedett, fehér apró porszemek alakjában fordul elő. Szaga nincsen, de íze rendkívül keserű.

Ölő ereje iszonyú. Hat milligramm, — tehát egy mákszem tízed része — a legnagyobb kutyát megöli. Csak néhány majomfaj életérejére nincsen hatása, mert azok még a legerősebb adagokat is elbírik a nélkül, hogy rajtuk bármilyen változás meglátszanék. Ennek okát eddig még nem lehetett meg tudni, mert a gyomor felbontásakor a mérge feloldatlan állapotban megtalálható.

Warner londoni orvos önmagán a gondolható legkisebb adaggal tett kísérletet, a menyenyiben hét milligramm strychnint vett be. Hét perc múlva a mellkas és a torok idegei megfeszültek, erős görcsök — tetanus — állottak be és minden orvosi segély dacára Warner 14 perc alatt meghalt.

Strychninnel való mérgezésnél a halált mindig a lélegzőszervek tehetetlensége idézi elő. Bármily rövid ideig is tartson az agónia, az iszonyú belső görcsök által előidézett fájdalmakról fogalmunk alig lehet.

A természetbúvárok és vegyészek most azon

dag és változatos cseppkő-képződményével állítólag nagyobb ez a barlang, még a Kentuckyban levő világhírű Mammoth-barlangnál is. Állatokat nem találtak benne, csak egy néhány csontot a bejárat-hoz közel, hova valószínűleg medvék vitték. Nevezetességei közé tartozik egy 30 láb magas vízcsés.

* Florencz városában jelenleg nagy vízhiány uralkodik, mivel két nagy vízvezeték s számos kút megfertőztetett állapotban van. Ezért a tífusz a városban tavasz óta állandóan pusztít s most sürgősen akarnak új vízvezeték építeni.

* Vasúti utazás játékból. Berlinben pár hónap óta a Panoptikum igazgatósága igen kedvelt játék-szert hozott divatba: látogatóit villamos vasúton utaztatja meg képelemben, a szentgotthard vasúton végig 20 fillérért. Az utas a panoptikum intézet unter den Linden-en levő pályaudvarán beszáll egy minden 5 perczben induló vonatra s mellé ül egy kalauz, ki magyaráz. Az alagútból kijutott villamfény mellett látja az utas egymástán feltűnő Svájcz nevezetességeit s majd az olasz vidékeket. A család meglegő, mert az utas a kocsi zörgését is hallja s mindent élethűen lát maga előtt. A nevezetes talál-mány, mely által az érzékesalóság ily tökéletesé lett, valószínűleg nagy hódítást fog csinálni.

* A pápa hadseregében van jelenleg 2 tábornok, 2 ezredes, 2 őrnagy, 2 kapitány, 4 hadnagy, s 60 közlegény, ide érte a régi svájci gárda megmaradt tagjait is.

KOMÁROM ÉS VIDÉKE.

A híres Aranykert fővárosa, a süppedékes Csallóköz sarkán, melyet más néven tündérországnak is neveznek, oda áll a modern városok közé, hogy fényesen bizonyítsa be ipara és gazdagsága haladását. Komárommegye és város közönsége kedves meglepetésben részesítette a magyarságot, midőn megnyitotta kiállítását.

Ez a tösgyökeres magyar nép, mely a város német polgári elemeit teljesen megmagyarosította s magába olvasztotta a kereskedő rácz családokat, nemzeti multunk küzdelmeiben mindig hűségesen kitartott, s most odasorakozik a többi derék magyar városhoz, melyek a válto-

ják, azon a sarkon áll a város és a vár, két hatalmas folyam karja között, ott egyúttal alsó vége van a csallóközi szigetnek, melyet a Pozsonynál kiszakadó Duna-ág az öreg Dunával alkot. Pozsony és Komárom között terül el a *Kis Alföld*, a magyar gabona egyik legdúsabb termőföldje. Ez ma is vizes hely. Tessék még régebbi térképeket nézni, ott látszik igazán meg, miért van a jó komáromi és csallóközi népnek annyi vize, hogy valósággal uszóhártával kell a guggónak szülnie. A régi Csallóköz, körül folyva a két Dunától, át és át volt szelvé mindenféle irányban kisebb-nagyobb vízekkel, melyek folytonos és állandó kapcsolatban mutatták a folyamok vízállásának változásait; ha apadásban

A víz szabván meg a komáromi nép életmódját, olyan foglalkozásra utalta, hogy ellenségtől erőszakolja ki kenyerét, — a víztől. Így lett a komáromi népnek mindene, barátja, ellensége a két Duna.

Komárom régidőtől fogva kereskedő város. Története a krónikák korában kezdődik; Árpád adományozta a kúmai magyarok fejének, Rétel vezérnek, s innét van némelyek szerint neve is (urbs v. villa cumarum). A magyarok állítólag itt már sláv telepéseket találtak (komora, komra, komáru, szunyog, szunyogos hely; innen is származtatják nevét), kik a római korból itt maradt gyarmatot és erődítményt foglalák el és erősítették meg. Itt állott volna Crumerum vagy Commercium nevű colonia. E hely a múltban négy egymástól külön állt helységből egye-

Zenepavillon a sétátéren.

Szentháromság-ozslop.

Az új vár kapuja.

Az öreg vár kapuja.

A koszorút tartó szűz.

KÉPEK KOMÁROMBÓL.

zott idő követelményei szerint átalakulva, ma a vidék anyagi és szellemi fókuszai akarnak lenni.

Komárom sokkal nehezebb helyzetben van, mint Debreczen, Szeged meg a többi magyar város. Fejlődésében leghatalmasabb ellensége legnagyobb büszkesége, a méltán híres vár, mely egykorú nemzeti életünkkel, s az imént múlt történetében is oly kiváló szerepet játszott.

A vár által körülvett város, mint zárt és hadászati hely, természetesen sem a nagy tőkének, sem a nagy vállalatnak nem kedvez, s még akkor sem fog kedvezni, ha a komáromiak vágyai mind be fognak telni, s közlekedésük által az év minden szakában gyors összeköttetésben maradnak a külvilággal. Tessék elővenni a térképet s megjelölni újjal azt a helyet, a hol a szeszélyes Vág bele torkollik a szőke Dunába. Ott azon a csücskön, mint az odaválók mond-

voltak azok, elfogyott a belvíz, ha áradásban, kiespott az érből, megmocsárosította az egész Csallóközt. Komárom vele szenvedett minden vízi katasztrófában kalásztérző országával, s bizony akárhányszor megese, hogy hetekig el volt zárva a külvilágtól. Még jó, ha ladikon el tudták szállítani a postát Érsekújvár felé. Mert, mikor megindul a zaj, — így nevezik a dunai jégzajlást, — és sűrű torlóadásban rohan a nagy Duna duzzadt hátán, még a bátor révések sem mernek átkelni Szőnybe, hol már vasút, s vele a világ nyílik meg előttd. Tantalus kinjait kellett érezniök az odaválóknak, mikor hasonló teleken kiállottak a szigeti révházhoz, s átnézve a tulsó partra, ott látták a masinát, melyhez csak át kellett volna menni.

* Guggó, kukkó, így hívják a csallóközi benszülöttet.

sült. A régi vár, azután Komáromfalva, Kecsi-falva és Szent-Andrásfalva egyesült 1275 táján egy várossá, mely első szabadalmait IV. Béla királytól nyerte.

Az uralkodók ettől kezdve mind nagyobb figyelemben részesítették Komáromot, felismervén hadászati fontosságát és kedvező helyzetét, mely kereskedelmi pontul önként kínálkozott. E két-tős rendeltetés küzdelme teszi ki a város multjának történetét. Királyaink egymásután erősítik meg s bővítik Béla szabadalmait, s ruházzák fel a várost újabb királyi jogokkal, de a mellett mind nagyobb gondot fordítanak a vár megerősítésére. A XVI—XVIII. században a város egész története csupa küzdelem volt; küzdelem az idegen hadak és pártos felek ellen, s küzdelem a katonai parancsnokság és a szabad polgárság között; s míg folyton erősödött a várnak, mint hadászati helynek tekintélye, — szegényedett a város, mint iparos és kereskedelmi központ.

A mohácsi vésztől számitjuk kiváltképen e

küzelmekek, melyeket sem az uralkodók parancsai és rendeletei nem tudtak megszüntetni, sem a polgárság és nemesség tapintata nem tudott enyhíteni. A milyen mértékben nőtt a hely hadászati jelentősége, oly mértékben szállott alá kereskedelme, mely legnagyobb jelentőségét a század első tizedében érte el. Ekkor volt Komárom kivált a gabona- és fakereskedés központja, e korból valók a Timár Mihályok és Brazovits Athanázok, kik virágzó üzlet mellett sok maig élő családnak alapját vetették meg. S e kereskedő-városban a magyarság dominált, közülök kerültek ki a messze földre kiterjedő üzletek urai. Ők közvetítették a magyar gabonát Bécsbe s a külföldre, a Vágon alázatott faneműt ők továbbították és dolgozták fel, hogy, mint kész anyagot és hajót bocsássák forgalomba. Az ácsok, de kivált a superok, így hívják a hajóácsokat, maig megtartották jó renummójukat, míg a gabonakereskedés átment Győrbe, s a régi mult emlékeiül a fakereskedés virágzik megfelelő eredményeivel.

Superjai mellett Komárom még különösen halászaival nevezetes, s halásza nemcsak ma, hanem kivált a multban is nagy névvel bírtak. A víz adja meg kenyerüket ma is, mint régen, de ma ez az életmód nem oly jövedelmező, mint régen. A Dunát ellepő hajók, s a haltenyésztést szabályozó törvények a mostani halászok legnagyobb ellenségei. Hiában, ma jobban fizetik a halat, de nehezebben fogják. Régi erényeikből mit sem vesztek, most is oly kitűnő halászlét főznek, s úgy sütik nyáron a halat, mint annak előtte. Tanyáik egy-egy kulturtörténeti anachronizmus, mesterségek eszközei, külön halász-szótárak, életmódjuk és szokásaik Herman Ottó halászati nagy művének egyik szép fejezetéhez adtak anyagot és adatot.

Kereskedői mellett a szekeres-gazdák, a földmives osztály, a legeredőbb és legmagyarabb elem, külön városrészt alkotnak, egymás között élnek, sem régi szokásaikból, sem életmódjukból nem engednek. Még ruházatukban sem állott be változás, s ünnepnapokon a református templomban lehet meglátni e tipikus kun-utódokat egyszerű kék ruhájukban, s nőiket kerek aljú szoknyaikban, kik ma is főkötőt, kis pruszkát és vállukon átkötött kendőt hordanak. Ők meglehetősen maradiak divatra és szokásokra, de haladók intelligenciájában és gazdálkodásában.

Az iparos elemet leginkább a német eredetű, de teljesen elmagyarosodott polgárok alkotják. Városaink polgársága általán német eredetű volt, így Komáromé is; de ma már alig mondaná róluk valaki, ha beszélne velök, hogy őseik németek voltak.

Külön megemlítés illeti a cigányokat, kik szintén külön városrészt laknak a Czigánymező és a Czigányor között, melynek legerdekesebb utcaja a Pihegő-utca. Egy darab ghetto s egy darab faluvege; félig szabad, félig vad nép, fajának minden érdekességével és eredetiségével. Ők civilizálódnak leghamarabb, ha egyszer ráadták a fejüket, csak hogy ezt teszik meg legnehezebben.

Komárom jellegét a katonaság adja meg. A városnak okkal-móddal ők adnak színt és életet, s e szerepet a közelmúltból, a szabadságharcot követő időből örítették meg. Azonban az idő e merev színezetet is kezdi enyhíteni, s a polgári és katonai elem összeharagkozása napjainkban oly őszinte és kölcsönös, mint talán kevés helyen az egész monarchiában. Idegennek első pillanatra feltűnik az utcazónák és sétatereteken a sok egyenruha, de azonnal észre fogja venni, hogy katonai és polgári között nem áll fenn az a bizonyos kínai fal. Különösen élénk képet nyújt a vár és a város az évi nagy hadgyakorlatok idején, midőn nemcsak a tartalékosok vonulnak zászló alá, hanem vidékről is érkeznek csapatok különféle fegyvernemből. Az idén meg pláne nagyon sok egyenruhát fogunk látni, az augusztus 10—12-én tartandó várostrom-gyakorlatok alkalmával.

Hát bizony nem is csoda, ha az állandó helyőrség is tekintélyes, mert Komárom a monarchiában első rendű erősség. Kedvező fekvése, már a multból megmaradt hagyományai és építkezései a modern hadviselés igényei szerint kiegészítve, valósággal bevehetetlennek mutatják. Ha az idegen keresi a várat, alig fog belőle valamit látni, pedig vezetője odaviszi a sánczok alá, beviszi a belső vagy öreg várba, megmutogatja kazamatáit. De hiszen nem lát egyebet mint sánczot, beföldelt falakat és alattok elvonuló

árkokat. E vár fontosságát a fogja csak megismerni, a ki fáradságot vesz magának a Duna két oldalán s a Vág mentén elvonuló védműveket bejárni és rendszerbe foglalva róla képet alkotni. Ez már nehezebb, és nem mindenki előtt nyílnak meg a tervezet feltételeken őrzött titkai. S mindehhez az a baja is megvan, hogy akármilyen pompás madártárlatból akarna is kipérezni, alig volna rá képes, miután az erődítések a zöld pázsit, meg a esalitos, fás ültetvények egy kedves és a szemnek jól eső ligettel teszik csalékonyává.

Hogy e vár még bevéve nem volt. — nec arte, nec Marte. — hiteles hagyományként száll ivadékról ivadékra, azzal a tőteveg hagyományval, hogy annak éjszak-nyugati fokán egy fűgét mutató szűz áll, ki kevélyen mondja az ellenségnek: Komm' morgen, miből a Komom nevet etymologizálják ki az instrukciós altisztek. Képünkön láthatjuk olvasóink, hogy az egész mese. A szűz igenis ott áll, de kezében cserkoszorút tart, méltó a küzdő vitézek győzelmére vagy jutalmára.

Az erődítési építmények és a két folyó között áll maga a város, melynek néhány részletét képeink mutatják. Csinos, kövezett és tiszta hely, hivatala egy szűz jövőről, méltán büszkélkedve multjában. Pedig az a mult sok szenvedéssel van tele. Hadjáratok, ostromok pusztításait, elemek csapásait kellett végig szenvednie, különösen sokat szenvedett az árvizektől s a földrengéstől. Komárom évkönyvei kivált két földrengésről tartalmaznak nagyon szomorú följegyzéseket. Legborzasztóbb volt az 1763 június 28-iki, mely ugyanez év szeptember 26-án ismétlődött. Hét templom s a szerzetesek lakóházai dőltek össze; rombadőlt 279 nagy és 785 kisebb épület, 63 emberélet esett áldozatul és 102 ember szenvedett sérüléseket. Hasonló szomorú jeleneteket mutat az 1783-ki, melyben szintén sok ház, 500-ra tették számát, rongálódott meg. A jó öreg Baróthy Szabó Dávid meg is énekelte hexameterekben és szörnyű csapást, nyomot hagyva az irodalomban is annak, mit a komáromiak maig keservesen emlegetnek meg. Az árvizek és tüzvészek sem kímélték e jóravaló magyar várost, melyről egy időben közmondás-szerűen beszélték, hogy harcban áll az ellenséggel, a némettel meg az Uristennel.

Dehogyan áll, minek is állana! Békés, munkaszerető nép, jó magyar és törekvő. A mit esze és keze munkájával megkeres, nem prédálja szét, hanem összekuporgatja a láda fiába. Tulipános ládáit sokáig keresték a szomszédos vásárokon. Jókainak is jutott egy, s a remekbe készült darabot annak idején le is rajzoltattuk.

E város, mint a tulipános ládákból is látszik, megbecsülte íróit, a magyar kultúrának és irodalomnak is tudott áldozni. Még a mult században a komáromi társaság alapította meg nevét; a jelen század irodalmi dicsősége főképen Jókai nevéhez van fűzve.

Péczeli József, a «Mindenes Gyűjtemény» meg a «Társaság» tradícióit Jókai és a Beöthyek folytatják maig, s utánuk úgy hiszem, leszen még komáromi író elég. Színnyev bizonyára sokat fog földieiről följegyezni «Névtár»-ában.

Komárom e kereskedő és iparos világban sem akar elmaradni. Most is kiállítás rendez, hogy versenyre keljen, s életképességét bizonyítsa. Össze fog a megyével, s a négy országot (a csallóközi, udvardi, gentesi és tatai járást) odaveszi maga mellé segítőknek, hadd lássák, mire haladt. S a négy ország hűségesen vele van. Ha pedig a várost e négy ország megsegíti, akkor a kiállításnak sikerülni kell.

Négy járás, négy ország — csakugyan úgy van. Mert a megye járásai egymástól annyira különböznek, mintha négy ország volna. Tessék a református Csallóköz, a kúmai magyarság utódait a százas gentseliek, vagy a jéghátán megülő udvardival összehasonlítani, ha lehet. Hát a tatai — az külön faj megint. Hogyan alakult e heterogén földirati helyzetű és ethnografiai sajátosságú négy vidék egy közös egészévé, melynek fele túl a Dunán, fele innen van, bajos volna hamarjában megmondani. De hát egybetartozik, s ha a két felet összeköti majd az épülő állandó hid, összeforr, s a mint eddig egy lélek volt, ezután egy testté leszen, nemcsak nyáron, hanem a jégzajlás idején is.

A Budapestről Bécsbe menő idegen Bieskén túl Gallánál lép be Komárommegyébe, s Bánhidán keresztül, — hol a krónikák szerint a kunok sorsát eldöntő ütközet vívott, — jut Tataiba.

E nagy multú hely újabb idő óta jelentékeny haladást mutat, csinosodik, szépül, emelkedik, — maholnap a nagy világ jobban fogja ismerni, mint mi magunk. Gróf Esterházy fényes udvara és művészies kedvtélései, szeretete a nemes sport iránt, Tatánának második fénykorát ígéri. Istállója és gyepe méltán híres, s «Aspirant» győzelmére a tatai gyepen nyerte idomítását. A grófi kastély, istállók, kert és gyárak, művészet és sport, ipar dolgában egyformán versenyeznek, s a tatai színházról olvasott, bizonyára hallotta híret a tatai sajtó-téglá nemeknek is, hallotta, hogy a várat a gróf ezelszerűen restauráltatja, s hogy Strobl Alajos szobrászunk már mintázza Mátyás király kútját.

A mit a művészet és gazdagság Tataira halmoz, csak jou-jouk a város természet szépségeihez, csecebecsek a természet adományaira. Ott van a nagy erdők koszorúza hegyvidék lejtőjén, belső forrásból táplálkozó kénés, meleg és kristály hidegvízű tava szélén, a Tata-ból és Tóvárosból egyesült város, melynek multját maig fennálló bástyafalai hirdetik, jelenét az említtett grófi család művészai hajlandósága sugározza be. Képeink Tata látképét, a híres angolok egy részletét, a középkori izlésben épült ősi várat, a díszesen berendezett grófi kastélyt, s a gróf Esterházy Miklós védnöksége alatt 1810-ben épített felsővárosi plébánia-templomot mutatják be.

Tatától két óra járásnyira fekszik *Majk*, a Vértések erdősége között, melyről szintén két képünk van. Hajdanában premontrei prépostság székhelye volt ez, s később kamaldali néma barátok ütöttek benne tanyát, míg II. József e szerzetet is el nem törölte. E hely nagy művészetet rejtett magában, minek tanúi a maig fennálló klastrom s a magános templomtorony, e véletlen campanile, melyet az idő megfosztott a templom-épülettől. Belső berendezése és építési maradványai Majkot a magyarországi barokk művészet egyik legértékesebb helyévé tették.

Komárom váráról vett képeink a vár két kapuját s a koszorút tartó szüzet ábrázolják, a város látképei pedig egy haladó, modern kis városról nyújtanak sokat mutató részleteket.

—rd—

UTAZÁS A FÖLD KÖRÜL 37 NAP ALATT.

Jules Verne ez előtt néhány évvel határozottan azt állította, hogy *nyolcvan* nap alatt a föld körüli utat könnyen meg lehet tenni, feltéve, hogy az igénybe vett gőzhajók, vasutak és egyéb közlekedési eszközök kifogástalanul funkcionálnak, az ember pénz dolgában nincsen megszorulva és teste az út fáradsalmait kibírja. Ámde a híres francia regényíró ezen számítását mindenki pusztá képzeldősének és ábrándos mesének tartotta, a nélkül, hogy bár ki is foglalkozott volna a lehetőség eszméjével. Mostanában *Lafeddo Hearn* a híres amerikai utazó, nemcsak előre kiszámította, hogy az utat sokkal rövidebb idő alatt meg lehet tenni, mint ezt Jules Verne könyvében olvassuk, hanem annak nagyobb részét a mult 1890 év telén be is járta.

De halljuk magát *Hearn* urat, mit ír roppant gyorsasággal megtett útjáról.

«Mai napság Londonból Kanadába vagy Yokohamába utazni nem jár nagyobb nehézségekkel, mintha valaki a Cityből a Rivierába vagy a Svájcz völgyeibe rándul. Ez okból csak annyit említek fel, hogy a föld körüli út nehézségeit legfeljebb klimatikus viszonyok képezhetik, melyeknek befolyását nem minden ember viseli el egyformán.

Föltettem magamban, hogy az utat télen teszem meg, s így a lehető legkedvezőtlenebb körülmények közt, a midőn a különféle közlekedési eszközök, ú. m. vasutak és gőzhajók használhatósága gyakran kérdésbe jöhet.

1890 november 10-én Londonból elindultam, még pedig az éjeli 10 óra 23 perczkor induló gyorsvonattal, melynek Liverpoolba 5 órakor kell megérkeznie, hogy az 5 óra 15 perczkor Quebecbe induló postagőzessel a csatlakozást fentartsa. A villámvonat eleinte erős hőtűtök nagyon feltartóztaták, de a sheermondai állomásfőnök elővigyázata folytán gyorsan Liverpoolig a villámvonat előtt kettőztetett gyorsasággal járó hőkék minden akadályt szerencsésen elhárítottak és a 36 vagonból álló vonat csakugyan öt óra alatt tette meg az utat.

Liverpoolban az *Oriental-Peninsular* társulat «Barataria» nevű gőzöse szintén egy másod-

perczig pontos időben indult el. Kapitánya *Mr. Churle* kijelentette, hogy Quebecbe hat nap alatt meg fog érkezni. Állítását ép oly határozottsággal fejezte ki, mint mikor valamely első-rendű versenylő tulajdonosa a lova győzelmét előre bejelenti és erre számtalan ember óriási összeget fogad.

— De nem tart ön az oceán szeszélyeitől? kérdém *Churle* kapitánytól.

— Semmit uram, — volt a válasz, — hajóm jó, gépeim erősek, és az utolsó apró csavarig pontosan működnek. A többi a számítás dolga, a mennyiben félig-meddig kedvező időben a netaláni vihar okozta késedelmet háromszorosan behozom.

A «Barataria» háromezer lóerővel működő gépei csakugyan oly bámulatos pontossággal dolgoztak, elannyira uralkodtak a tomboló hullámokon, hogy be kellett ismernem, miszerint az emberi ész és tudomány ezen győzelmét mellett Keops egyiptomi góliának összeállítására valószínűsége gyermekjáték gyanánt tűnik fel. Az Atlanti-oceán minden dühöngése mellett eltűrte, illetőleg eltűrni kénytelen volt, hogy a «Barataria» csavarjai rajta hosszú barázdákat húzzanak, melyeken a fejedelmi hajó nyilsebességgel repült előre.

— Nagyon lassan haladunk, — mondá egy fiatal newyorki uracs, pezsgős poharát kiürítve, — azt találom, hogy a társulatok csupa fukarságból hurezölják az embert oly sokáig, mert ha a «Barataria» háromezer lóerőjű gépeivel az utat Quebecbe hat nap alatt teszi meg, úgy hiszem, hat ezer lóerővel épen felényi időbe kerülne az unalmas kirándulás.

A türelmetlen gentleman valószínűleg nem tudta, hogy ez előtt négy évvel *hat nap* helyett épen *tizenkilencz* napot kellett a tengeren tölteni, feltéve, hogy a tenger esendes volt.

Churle kapitány semmit sem választott, hanem a hajón lévő panaszkönyvet hozta elő, melybe a türelmetlen utas panaszát a lassu út ellen beírta.

Nem emlékszem, hogy életemben valamikor egy zordon tél kellemetlenségét oly csekély mértékben éreztem volna, mint a «Barataria» fődélzetén töltött hat nap alatt.

Quebecben semmi dolgom sem lévén, a gőzös megérkezése után a Vancouverba induló gyorsvonatra ültem, mely 30 1/2 mérföldet tett meg egy óra alatt, mi nem valami különös dolog, de tekintettel a helyi viszonyokra és a folytonos havazásra, mely a hőke alkalmazását majdnem folyton szükségessé tette, elég gyors továbbításnak mondható. Az ottani vasutakon való forgalom leginkább terevontatokra lévén berendezve, még sok javításra szorul, melyek már most úgy szólván naponta szemmel tartatnak, s így a siberiai vasut elkészülése után ezen a vonalon is óránként negyven mérföldnyi gyorsasággal fognak haladni. Mindamellett az utat 4 nap alatt megtettük és a *Vancouverból Vladivostokba* induló gyors gőzhajó ideje-korán táviratilag megrendelt, kényelmes, sőt fényesen berendezett kabinjában a négy napi vasúti utazás fáradsalmait kihevertem.

A *Pacific* gőzhajó-társulat gőzösei semmiben sem engednek az ó-világ hasonnemű járműveinek. A «Shark» parancsnoka, kinek a «Barataria»-val megtett út elmondtam, semmi különösöt nem talált benne. «Ilyesmi, — mondá a viharezett tengerész, — csak azt mutatja, hogy a javítások és tökéletesbítések hosszú sora áll még előttünk, melyek nyomán sok időt lehet meggazdálkodni. Mihelyt azon helyzetben leszünk, hogy gőz helyett a villamoságot használhatjuk indító eszközzel, a gyorsaság megkettőztetését épen nem tartom lehetetlennek. Már pedig ehhez nagyon közel állunk, sokkal közelebb, mintsem gondoljunk.»

A «Shark» tíz nap és 18 percz alatt tette meg

az utat s így aránylag gyorsabban járt, mint a «Barataria.»

Vladivostokból Szent-Pétervárig, szánok felhasználásával, 13 nap és 11 percz alatt értem. Ezen utat a már épülő siberiai, illetőleg transzáziai vasút befejezése után, — huszonöt mérföldet egy órára számítva, — 11 nap alatt bármely évadban meg lehet tenni. Szent-Péter-

LENDVAY-LATKÓCZYNE.

(1813—1891.)

Hazai színészetünknek egyik kitünősége szállt ismét a sirba, ki túlélte dicsőségét, kit több mint három évtized óta már legfeljebb a jó generáció gyakorlásakor emlegettek, kit az új generáció nem látott a színpadon, de azért jól ismerte nevét.

Lendvay-Latkóczyné, szül. Hivatal Anikó hunyt el e hó 6-ikán, kinek a magyar színészet úttörő idejében viritottak a koszorúk. Még mindig frissiek voltak e koszorúk, mikor a művésznők meg kellett válni a színpadtól, egy meghülés következtében, mely hangját támadta meg, azt a kellemes, lágy hangot, mely annyira a szívhez szólt. Még diadalai közepette hagyta ott a színpadot, s vonult nyugalomba, melynek csöndjét csak néhány hét előtt zavarta meg az aggkorral járó szomorú betegség, s akkor ismét sokat beszéltek az agg művésznőről.

Lendvay-Latkóczyné már részt vett a nemzeti színház első előadásában. Belizár leányát játszotta, s már akkor elismert művésznő volt. A közönség jól ismerte a budai előadásokból. Kortársai ma is egész lelkesedéssel beszélnek az ifjú színésznő bájáról és művészete varázsáról. Hiszen Petőfit is megigézte, ki «L... né» című költeményében ad kifejezést elragadtatásának.

A születésére vonatkozó adatok még egy kis kutatásra szorulnak. Életrajz-írói születési évét 1811—1813—1814-re tesszik. A rokonai által kiadott gyászjelentés 78 évesnek mondja, e szerint 1813-ban született — Pesten, vagy Somogygyeében: erre nézve sem egyeznek az adatok.

Atyja Hivatal Ferencz, szegénysorsú mesterember volt, ki leánya születése után egy év mulva meghalt. Edes anyja, Balogh Julia, Pesten s a Szilassy-családnál kulcsárnő lett. A kis Anikó minden esetre Pesten élte már zsenge gyermekkorát. Balogh István, a magyar színészet ez érdemes bajnoka és bohózat-író, nagybátyja volt, s mikor anyját elvesztette, az alig húsz éves ifju gondjaira maradt. Balogh akkor medikus volt, de két év mulva színész lett, aztán színigazgató. Így jutott Anikó a színpad légkörébe. Bájos, szép szőke leány volt, fekete szemekkel. Megjelenése a színpadon már felsiker. Az 1825-iki koronázó országgyűlés idejében Pozsonyban már gyermekszerepeket játszott. Azután éveken keresztül Komlósi híres színtársulatánál játszott, majd Fekete Károlynál Pesten. Győrben ment férjhez 1832-ben *Lendvay Mártonhoz*, a régbib magyar színész és jelesész.

A *Lendvay-pár* mint *Romeo* és *Julia* mindenütt elragadta a közönséget, később a nemzeti színházban is nagy hatást tettek e szerepekben. Majd 1834-ben a budai játékszin tagjai lettek. A fiatal színésznő akkor sokat játszott együtt Kántornéval, e híres tragikai ábrázolóval, kinek lángjától ő is nagyobb lángot kapott. Fáy András, ki a színjáték egyik igazgatója volt, egyre buzditá s egyszersmind igyekezett leszoikatni hibáiról. Pest e század első negyedében nagyon német város volt, s *Lendvayné* is, mint gyermek, németül beszélt, (később játszott is e nyelven,) s magyar beszédébe szintén bevette magát némi németes iz és érzélgés. E hibáról Fáy András igyekezett leszoikatni. Mire a mai nemzeti színház megnyitott, 1838-ban, ez intézet tagja lett s igen gyorsan emelkedett, úgy hogy rövid

LENDVAY-LATKÓCZYNE.

LENDVAYNÉ MINT JULIA «ROMEO ÉS JULIA»-BAN.

várról Londonba két nap és húsz óra kellett, s így összesen 37 nap és 6 óráig utaztam a föld körül, mely ilyformán az időnek mesterséges megszorítása által mindig kisebb lesz.

Mihelyt az orosz vasut elkészül, és az Atlanti oceánra közlekedő gőzhajók bizonyos része csakis utasok továbbítására rendeztetik be, a fentebbi időből legalább is *hét napot* könnyen levonhatunk, s így a föld körüli utazás legfeljebb *harmincz* napig fog tartani, mit annak idején még Jules Verne sem mert volna mondani!

időn a «legművészebb» magyar színésznők tartották. Volt benne sok bensőség, természetesség és játszi kedély. Hatással játszott skasperei gyöngéd szerepek: Juliát, Opheliát és Desdemónát; de az érzelmes, naív és játszi alakokban tűnt föl legtöbbször a hatás teljességében.

A nemzeti színháznak nem volt ünnepeltőbb művésze, mint a Lendvay-pár, mely a vidékről diadalmasan vonult be ide. Az 1837-ben megnyílt intézetnek ők voltak első hatalmas színpadon. Vörösmarty az ünnepi próló legjobb szavaival a Lendvay-pár szájába adta. Minthogy Lendvay szerelmes színész, neje pedig szende színésznő volt, rendszerint együttes jelenésekben ragyogtathatták tehetségeiket. Ilyenkor a fülönas végén, a függöny legördültekor saját-öcsök lóváltást nyújtott a nemzeti színház nézőterére. A riadó tapson Lendvay és Lendvayné neve harsant át: minden nő Lendvayt és minden férfi Lendvaynéét kiáltotta. Így ostromolták a közönség kegyén, eldöntetlenül hagyva, hogy melyiknek jutott nagyobb osztályrészt belőle. Az akkori hírlapok mind magasztalták, pedig akkor Vörösmarty, Bajza és Toldy Ferenc irtak bírálókat. Két évtizedig hódított mint a nemzeti színház tagja, közben lerándulva a vidékre is, hol ünnepélyesen, fáklyásmenetekkel fogadták. Művész-férjéről elválva, 1848-ban Latkóczy Lajos festőhöz ment nőül, a ki azonban nem sokára meghalt. A művésznő mindkét férje nevét viselte a színpadon is. A közönség azonban csak mint «Lendvayné» emlegette, s később is e neve maradt meg, az idő haladtával pedig, — mikor más Lendvayné is lett a színháznak, — «őreg Lendvayné» lett a neve.

Többször utazott külföldre, volt Párisban is, s a francia színészet hatása meglátszott játékán, választékos öltözködésén.

Az idő azonban nem szokta kimélni a színpadot sem, s mikor Lendvayné hangját egy betegség megviselte s több szerepét más kezébe adták, a művésznőben megérett az elhatározás, hogy gyorsan ott hagyja diadal színterét, mielőtt még éreznie kellene a közönség elhidegülését. Hiába marasztották, nem volt rábirható. Később ismételen felszólították, hogy térjen vissza a színpadra, de ő végképp elbúcsúzott attól. Ott lehetett azonban látni minden este a nemzeti színház nézőterén. A színházról nem tudott megválni, lakását is folyton a színház tozószomszédságában tartotta, hogy a legrosszabb időben is ott lehessen az előadáson, melyet mindig végig szokott várni. Megjegyzése, észrevétele sok volt, darabokra, szereplőkre. Nincs Budapesten színházlátogató, a ki az őreg Lendvayné nem ismerté volna. Az évek sulyával sokáig daczolt. Eleven, jó egészségű, fúrge észjárású asszony maradt. Csak az utolsó esztendőben kezdett észreveszni s vált zórtólódó vén asszonnyá, ki mindig elégtelen volt a fölkapott művészekkel és hevesen emlegette a régi szép idők.

Anyagi gondok nem háborgatták. Gyermekei soha sem voltak, de mindig voltak körülte, kikkel szeretett törődni, leginkább kezdő fiatal színésznők. A nemzeti színházról kapott nyugdíj mellett egy kis töképen is bírt. Még Fáy András, a hazai első takarékpénztár alapítója vette rá, hogy írjon alá egy részvényt. Az akkor 60 váltó forint volt, ma 8000 frtnál is többet ér. Vett még egy másik részvényt is, s e kettő együtt egy kis vagyon. Halásan is emlegette mindig Fáy Andrást. Takarékosan élt, s így gyakran jótékony cselekedet is adhatott egy-egy kis összeget, s ezt sokszor tette. A lapokat mindig szorgalmasan olvasta, s ha valami fölívást vagy szerencsétlenségéről olvasott, az őreg Lendvayné rendszeren személyesen vitte el az adományt valamelyik szerkesztőjébe. Mikor Bukarestben a magyar református templom fölépítették, egy emlékül kapott szép és értékes serleget ajándékozták az úr asztalára.

Teljes nyugodalommal nem véghezte be életét. Az akkor meggyöngyöztette elméjét, zavartan tett mindent, maga mellett senkit sem akart tűrni. Attól félték, hogy tehetetlen helyzetével visszaélhetne, mert a pénz becsett már nem ismerté. Junius hóban tehát a budai János-kórház megfigyelő-osztályába szállították, onnan pedig a Schwartz-féle magánygyógyintézetbe vitték, s e szomorú helyen fejezte be életét a kitűnő művésznő a hó 6-ikán hajnalban.

A magyar színészet történetében fényesen marad meg neve és emlékezte.

VALAMI AZ IDEGESSÉGRŐL.

Mai napság az emberiség három negyede idegességben szenved. Mindenki ideges és ezen baját nemcsak maga sanyli meg, hanem másokkal is érezeti.

Előbb ilyesmírók alig lehetett hallani és csakugyan nagy dolgoknak kellett történni, míg az akkori nemzedék idegeinek rendszeres működése zavarba jött. A nagy horderejű bajeredetét feltálni nem valami nehéz feladat, ha mindazon okokat szemmel tartjuk, melyek a ma élő emberben születése első órájától kezdve az idegeket igénybe veszik.

Ámde ezen körülmények és viszonyok részletezése nagyon messzire vezetne, miért is ezen alkalommal csak azon okokkal akarunk foglalkozni, melyek nagy városokban az idegrendszer tönkreteszik. Már hinnie, hogy az idegekre az utcái lármája és zaj aránylag károsabb befolyást gyakorol, mint bármely nehéz testi vagy szellemi munka!

Eddigélé kevés embernek jutott eszébe, hogy az utcák gránit követzetei elrohogó vagy izonyú zajjal lassan dözögő kocsi lármája az idegeket valóságos kimpadra teszi. Arra, hogy gránit-koczkák helyett fa vagy aszfalt burkolatot kellene alkalmazni, százféle nevelés ellen-velése befolyása alatt az illető hatóságok nem gondolnak. Már pedig nem szenved kétséget, hogy a kórházakban sokkal kevesebb idegbeteg fordulna meg, ha az azon irányban a régi rendszer megszűnne.

London, Páris vagy valamely amerikai nagy város utcáin a zajt leginkább a különféle járművek közlekedése okozza, melyeknek kerekelt a kőburkolattal érintkezve, a köcsiszolás és törés folyamata végződik. Vége az ember mindenhez hozzá szokik! Ezen mondat csak bizonyos tekintetben igaz, de azért kétséget nem szenved, hogy az idegrendszer tönkreteszik a mindenféle rendellenesség komolyan megviseli. A beteg nehezen tűri el az utcái lármát, mert idegei a kór folytán túlságosan igénybe vannak véve, hasonlóképpen a szellemi munkával foglalkozó még akkor is zavarba hozzák az utcáin járó terhes kocsi fülhasító zajukkal, ha ilyesmire hosszú évek során hozzászokott is. Már pedig természetellenes benyomásokhoz szokni abszolúte nem lehet. Eltűnjük a bajt idegeink rováására és kárára, az innen eredő különféle bajok eredetét pedig rendszeren másutt keressük.

A lovonatú és villamos városi vasutak közlekedése szükségessé tette a különféle alkalmazást, melyek nélkül a forgalom jókalkbon-sági okoknál fogva nem is képzélhető. Csak hogy a síp, csengettű, vagy kürtjelek a többi utcai zajjal oly erős hangvegyületet képeznek, melyek idővel még a legerősebb idegrendszer is tönkre teszik.

Hasonló káros befolyást gyakorolnak az idegekre az utcái világítás ezerféle nemei, a villamos fény áramlatai mellett ott találjuk a légszusz-lámpák erőnyes fényét és a bolti csillár-rov vakító világosságát. Mindezt idegeink sokáig elbirják, míg csak a testben jelentkező reakció a rendszer felbomlását nem mutatja. Hja, mondják a materializmus imádói, — ezelőtt is így volt, csak hogy akkoriban más világító szerek használtak.

Ezen helytelen kifogás ellenében rámutatunk a nagy városainkban évről-évre szaporodó szem-bajokra, melyeknek eredetét nem annyira az emberrel született szervi anyagok hiányosságában, mint inkább már a szülők idegességében kell keresni.

Hat-hét éves gyermekeknek az orvos szemüveget ad, mivel betegeik idegekké születtek, melyeket viszont szükségül őrkölktek.

A hosszú láncolat egyes gyűrűi mindannyian az idegrendszer bántalmaira mutatnak, melyeket csak nagy városok lakói érezhetnek. Vajjon mikor, és honnan indul ki a mozgalom a most felemlített bajok és hiányok megszüntetésére, ez oly kérdés, melyre egyelőre határozatlan alig lehetne válaszolni, mert a társadalom gyors fejlődése oly idegessé tette az emberek túlnyomó számát, hogy sem a maguk, sem pedig mások idegeivel egy cseppet sem törődnek.

Dr. K—y.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle augusztusi kötete a komoly olvasmányok barátainak sok tartalmas közleményt nyújt. Első közleménye irodalomtörténeti tanulmány *Kvacsala Jánostól* «Egy fél-század a magyarországi philosophia történetéből», s az 1630—1680 közti időszakból, mikor hazánkban többen voltak, kik a bölcselkedés mozgalmaitól nem maradtak el, a mit főképp az okozott, hogy a protestáns ifjak külföldre jártak iskolába, másrészt pedig külföldről több jeles erő hívtak be az iskolák vezetésére. Ilyen volt Alstedt, Comenius; a hazaiak közül Apáczai, Pósa-házy, Czábány, stb. kikről és működésükéről Kvacsala tüzetesen ír. *Jóbb* Lajos pedig «a socialis-musról» folytatja és fejezi be sok tárgyszerűvel készült dolgozatát; következik utána «Gróf Széchenyi István emlékirata a dohány-regaléről», *Mar-czali* Henrik közlése; «Az arany-valuta behozatala Németországon,» akadémiái jutalmat nyert pályamű első része, *Psztory* Mórtól; «Jenatsch György,» Meyer F. K. regényének fordítása, melyből az első rész jelent meg e füzeten; «Az öreg ur könyve,» költemény *Kozma* Andrástól; «Postumushoz» Horá-tius ódája, modern formába és rimékben, fordította *Fülöp* ; «Erdély és az északkelti háború,» *Jakab* Elekől, végül pedig az «Értéstező» rovat. Ebben négy könyv van bírálva is emertve: «Gróf Andrássy Gyula beszédei,» «Gróf Széchenyi levelei»-nek harmadik kötete, Gotthard Jenő műve: «A photographia alkalmazása tudomán-nyos cselekedet» s Kelemen László ily című rópirata: «Magyar vagy német színház,» mely a folyvást sző-nyegen forgó negyedik színház ügyével foglalkozik. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félfévre 6 frt.

Bátori Schulcz Bódog életiraja, írta *Thaly* István, kiadta a kőrmöcbányai magyar egyesület. A szabadságharc egyik vitéz dandárparancsnokát, az 1885-ben Garam-Kövésden 81 éves korában meghalt Schulcz Bódognak emlékezete e könyv, melynek szerzője, a nemrég elhunyt fiatal *Thaly* István, szeretettel kutatta föl a hős katonára vonatkozó adatokat, végig kísérve ifjúságát, katonai pályáját, csatáiban, a hol a «Bátori» nevet vívta ki magának; fogásában élete alkonyán egész haláláig! Nagy melegséggel sorolja föl érdemeit, s írja le egyes tetteit. A szabadságharcra vonatkozó nem egy ki-egészítő adatot találhat benne. A kőrmöcbányai magyar egyesület Kőrmöcbányára e jeles főnök életiraját díszes kiállításban, elől a vitéz katona jól ismeretű irt munka, mely korunk egyik legfröbb kérdéséről nem egy figyelemreméltó véleményt foglal magában, s a hazai állapotokról is sokhelyt talál szól. A kik a munkák-kérdéssel foglalkoznak, figyelemreméltó találhat a 194 oldalnyi könyvben, melynek ára 1 frt.

Tanfövilág, elbeszélések, rajok; irták: Illés József és Veszprémi Soma. Megjelent Budapesten. Nyolcz dolgozat van benne: a tanfelügyelörol, a nevelölrol, a nevelölöröl, a próbalelölöröl, az iskolaszéki elölöröl, a tanföjelölöröl, a tanföi kislaszonyról. A szerölök az iskolai világölöl és alakjaölöl több egyeke-zettel, mint sikerrel rajzolnak, olykor szatirikus vonásokat is használva. Ára 60 kr. s kapható Illés Józsefnél (Budapesten dohány-utca 81. sz. a).

Böröggyászati zsebkönyv, gyakorlati orvosok és orvostanhalgatók részére, írta dr. Pajor Sándor budapesti orvos. A 75 oldalnyi füzetecskében a szerző a tapasztalat útján jöknek bizonyult szerek és eljárásokat ismerteti meg. Dobroszky és Franke könyv-kereskedésének kiadása. Ára köve 50 kr.

Budapest fürdői és ásványvizei című munkára adnak ki megrendelési fölívást dr. Hankó Vilmos főreáliskolai tanár. Budapest fürdőikben és ásvány-vizeikben Európa leggazdagabb városa, méltó, hogy e gazdaságra fölívások mindazok figyelembe, kiknek fürdőre, ásványvizekre szükségük van. A könyv a fürdők történetére vonatkozó adatokat is közli, de ezenkívül az általános tudnivalókat is, mindenki fürdő fekvéséről, berendezéséről, az árákról, a közlekedéséről. Képekben is bemutatja az egyes fürdőket. Megrendelhető 1 frt 20 krral vagy dr. Gerlöczy Zsigmondnál (Rökök Szilárd utca 32. sz. a.), vagy Wodianer F. és fia könyvkereskedésében.

A berlini nemzetközi jubileumi kiállításon, a magyar művészek közül a nagy érdemmel lenkit sem

tüntettek ki. A «Berliner Abendpost» ennek okát a következőképpen mondja el: «Hogy a bíráló-bizottság ítéletét megérthessük, tudnunk kell, hogy oly művész, a ki a kis érmet még nem vívta ki magának, a nagy díjat nem nyerheti el, másrészt pedig egy művész csak egyszer kaphat nagy érdmet.» E magyarázat tehát felvilágosítást nyújt, hogy oly portra-ifestők, mint *Pochwałski*, *Horowitz*, *Casas* és a kitűnő genre- és tájkép-ifestők, mint *Tito dall Asta*, *Bi-hari*, *Güll*, stb. miért részesültek csak a kis érdemmel való kitüntetésben.

Vágó Pál festőművésznök a nyarat Siófokon töltötte. Múltérőben most egy nagy képe készül: két bika viaskodik egymással s ezeket hortobágyi csikók akarják elválasztani. Nagy kedvvel dolgozik rajta; a tanulmányokat a Hortobágyon készítette hozzá. A képet valószínűleg kiállítja a mészárosok teli tárlatán. Vágó a télre Münchenbe költözik.

A budai szinkörben Krecsányi Ignác színtársulatát az idén is a közönség érdeklődése kíséri, a mi ezen a helyen nem mindig szokott bekövetkezni. De az igazgató, kinek társulatában elég jó erő van, igyekszik tarka játékrenddel és őszesvágó előadásokkal hatni. Újdonságokat is mutat be kronként, de rendszeren rövid életűeket. Jól bevált azonban Lukácsy Sándor bohózata, mely «A fenelányok» nem épen ilyenés czimnet kapott, s a voltaképer öt pajos leányt akarja értetni alatta a szerző. A mult szombati első előadásra egészen megtelt a nagy szinkör, s a közönség derült hangulattal fogadta, jó mulatótt rajta. Azóta is mindig sok közönséget gyűjt.

A bohózat nem valami drámai értékű, de a szín körben helyén van túzáival, s ügyesen halmozott össze benne az irt tarkaságot, komikus helyzetet, jól játszható alakokat. Ott árválny a hőse, ezek a «fenelányok», afféle zigerliszködő kisasszonyok, kik elhatározzák, hogy férjért szerenek maguknak; feltűnő öltözetben jelennek meg, énekelnek, tréfálnak. A budapesti korzó, a városliget elég tág színlhely szereplésükre. Van benne szépség-verseny is, aztán több alak, melyeket jökévdvn személyesítnek, s a német színházról kúplákat énekelnek. A fenelányok arcképeiket a közönség közé szörték, emelve a hatást néhány valóban csinos dallal. H. Pauli Mariakája jó kedvében volt, osman játszott s társai sem maradtak el, névszerint: Krecsányiné, Hevesy J. Petrik A. és Jakabffy Aranka. Kiss Mihály «Mokány Bercei»-jén sokat nevetnek és Komjátly, Kovács, Gireth és Füreedy jól játszottak. A darab csinos zenéjét Kerner József irta s a második felvonás indulóján kívül, melyet sokszor ismételték, számos szép része van a partitúrának.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

Balaton kultur-egyesület. A dunántúli közművelődési egyesület keretén belül tudvalevöleg egyes megyék és vidékek önálló egyesületeket alkozhatnak, a melyek azonban szerves összefüggésben állnak a dunántúli közművelődési egyesülettel. Az első e hó 2-án alakult meg Balaton-Füreden; az eddigi Balaton-egylet alakult át «Balaton kultur-egyesület».

A közgyűlésen Fenyvesy Ferenc országgyűlési képvisöl elnököl; a főpapát képviselőben megjelölt Kovács Abel furdögazgató, a dunántúli közművelődési egyesületet Porzsoló Kálmán titkár képvisöl. A közgyűlés az alapszabályokat egyhangulag elfogadta. Az egyesület céljai részben azok maradtak, a melyek a Balaton-egylet voltak, kibövítve a Dunántúli Közművelődési Egyesület általános céljaival. Az egyesület vezetése a központi elnökségen kívül, minden föbb balatonvidéki helyen alakítandó elnökség és választmány kezebe lesz létéve. E vidéki választmányok, a maguk területén, B.-Füreden, Siófokon, Keszthelyen, Almádiában, Badacsonyban, Bognáron, Fülöpön, stb. önállóan fognak működni. Az egyesület célja lesz a Balatonvidéken a magyar közművelődésnek és hazafias szemlének terjesztése, a kívándorlók korlátozása, furdöhelyek megismerése, kirándulások rendezése irodalmi ismertetések, stb. A tagdíjak fele a Dunántúli közművelődési egyesülettel. Már a gyűlés alatt számosan iratkoztak be tagul.

A székelyföldi iparmuzeum számára épületet emel Marosvásárhelyen a széki közművelődési és közgazdasági egyesület, melynek Budapest a központi székhelye. Az épület emlésére a Székelyföld iparának fejlesztése szempontjából a kormány is hozzájárul. Baross Gábor kereskedelemügyi miniszter tizenkétezer frt segélyt ad. Bethlen András földmüvelési miniszter pedig a görgényi államrödkből ingyen szolgáltatja a ki épület emléséhez szükséges összes építési faanyagokat.

MI UJSÁG?

A király Temesváron. A király temesvári tartózkodása alkalmával csak a temesvári és a temes-megyei küldötségek hódolását fogadják. A király kíséretében érkező méltóságokat részint a hadtestparancsnoknál, részint a főispánnál szállásölják el. A püspöki palotát, a hova az uralkodó megszáll, már javítják.

A képvisölház a közigazgatási reform tárgyalásában csak az első pontig mehetett. Bebizonyult, a mit a függetlenségi párt jóelőre bejelentett, hogy a törvényjavaslat tárgyalását lehetötlenné teszi, fölhasznál ellen minden parlamentáris fegyvert. Május 29-ikétöl kezdve esztigetetlenül is forgatta ezt a fegyvert. Nehány nap előtt visszautasította a miniszterelnöknek azt a bizalmas felszólítást is, hogy ne akadályozzák hosszadalmas beszédekkel legalább a törvényjavaslat első fejezetének megszavazását, akkor aztán nyári szünetre el a képvisölháznak. A miniszterelnök tehát elhatározta, hogy a törvényjavaslatot leveszi a napirendről; csupán az első pontot kívánja megszavaztatni, melyben kimondatik, hogy a megyék tisztvisölői eszentul nem választatnak, hanem kinevezetnek. Ebben a törvényjavaslat fölvebbe benne van. Aztán egy új pont hozzávételét indítványozza, mely utasítja a belügyminisztert, hogy a kinevezési elv alapján terjeszsen törvényjavaslatot a ház elé. A kormánypárt értekezete egyhangulag helyesöl a kormány elhatározását. Ez e hó 4-ikén történt.

A képvisölház másnapj ülésében *Vadnay* Andor tette meg az indítványt az első pont oly stíláris módosítására, hogy abban ne legyen hivatkozás alább kövöltek részekre. *Gr. Szapáry* miniszterelnök kérte a házát, hogy e módosítást fogadják el, de bövebben nem szölt. Az ülés különben nyugtalan hangulat közt folyt, mert már ismeretes volt a kormánypárt értekezletének megállapodása. A függetlenségi pártból csak egy rövid felszólalás történt, az első pont fölött a zárbeszédek is megtörtöltek. A függetlenségi párt azonban névszerinti szavazást s annak másnapra halasztást kérte. Az augusztus 6-iki ülésen az első pont 164 szöval 49 ellenében elfogadottat. Távöl volt 247 képvisöl. A szavazás után *gr. Szapáry* Gyula tette megazindítványt az új szakaszra nézve és indítványozta a törvényjavaslat többi pontjainak levételét a napirendöl. A függetlenségi párt parlamentáris eljárásának megítélését a közvéleményre bízta. Megjegyezte egyezsmind, hogy a kormány a törvényjavaslatál összefüggöl egyéb reformjavaslatokra nézve fentartja korábban tett nyilatkozatait. *Irányi* Dániel szöalt föl ezután, hivatkozva, hogy a függetlenségi párt a törvényjavaslat ellen küzdeni fog, de a miniszterelnök nem számított a helyzettel, kabinet-kérdést csinált a törvényjavaslatból s most mégis visszavonja. *Ugron* Gábor élesen beszélt, felhozta, hogy a kormány a pécsi ünnepélek alatt a koronát is megszóllaltatta a törvényjavaslat mellett. Most pedig ilyen után akar kijutni a zsák-utczából. *Gr. Apponyi* Albert, ki pártjával együtt a törvényjavaslat mellett küzdött, nem helyesölte se a kormány eljárását, se a miniszterelnök indítványát. Nem vonja kétségbe, hogy a miniszter megtartja irögétét, s ha a rövid törvényjavaslat szentesítöltek, beterjeszti a többi ki-gészítöl javaslatokat is, de kétségbe vonja, hogy lehetséges lesz az adott irögtek beváltása. Tiltakozott, hogy oly fontos elvek ily rövid törvényjavaslatál mintegy becsempeztessenek. *Gr. Apponyi* beszédét a függetlenségi párt is zajosan megjelöente. Az indítványozott új szakasz fölött még bizonyára hosszabb vita fejlődik ki. Nehány nap múlva a 279 pontból két pontra olvadt törvényjavaslat átkeröl a förendi ház elé is, s aztán bekövöltek a nyári szünet.

A belga királyné betegsége. *Mária Henriette* belga királynérol, *József főherceg nővérölöl*, e hó 4-ikétöl aggasztó hírek érkezték Brüsszelöl. A királyné Laekenben hirtelen oly rosszul lett, hogy környezete a legrosszabbtöl tartott, miért is ellátták a halotti szentségekkel s távirátalig hívták vissza a királyt Ostendéböl. Szerencsére a veszély nem volt oly nagy, minönek azt első pillanatban gondölták.

E hó 3-ikán reggel a királyné *Klementina* herczegnöl és *D'Oultremont* grönöl elkísérték a beteg *Sarolta* volt mexiköl császárnöhöz Bonchout városába. A szegény beteget, ki az utöbbi időben egész családjaöl csak a királyné ismerté meg, úgy látszik, meglátta a királyné látása sem nyugtatta meg, a mi anynyira felizzagta *Mária Henriette*-t, hogy azonnal visszatért Laekenbe s rendszeren dölntáni sétájt sem tette meg. A mint hat órák asztalhoz ült, egyszerre fájdalmasan felsiköltött s eljött. *Klementina* herczegnöl és *D'Oultremont* grönöl valami házi or-

vosszággal igyekeztek fájdalmaik enyhíteni. A királyné, mintha meghalt volna, úgy fekiét mozdulatlansúl. *Klementina herczegnöl* azonnal papöt küldött. Mire a pap megérkezett, a királyné magához tért, ekkor meggyönt s a pap ellátta az utölös kenettel. *Dr. Wimmer* orvosot adott be a betegnek, a ki ezután egy öra hosszat aludt. Az orvos konstátálta, hogy komoly veszélyöl most már nem kell tartani. Ezt az örömhírt rögtön tudtára adták a nagy csoportba összegyöltek aggodöl népek is. Hajnali 2 óra 37 perczkor megérkezett a király Ostendéböl Laekenbe, hol *Göfnöy* adminisztrötör megnyugtató hírrel fogadta.

A királyné betegségeát, — mint brüsszeli lapok írják, — az a rendkívöl felindulás és ijedelem idézte elő, melynek a szerencsétlen *Sarolta* császárné látogatásakor volt kitöve. *Néhai Miksa* császár boldogtalan özvegének elméleti állapota olyan, hogy legnagyobb figyelemmel kell kíséreni. De eddig a királyné látogatásai mindíg jökönyvan hatottak rá. Most azonban, a mint megállapöltta, dühös rohamai kitörték, rárohant a királynéra, megöltötte. Azonnal megfékeztek a szánalomra méltó császárnét, de a királyné nagyon megijedt, s kövölkezmenyei aggasztón jöledeztek. A fiatal *Klementina* herczegnöl nagy öberséget tanusított, ö tett meg minden intézkedést, ápolta édes anyját, kiadta a rendeleteket. Mikor *Lipót* király megérkezett, a fel-séges asszony már jobban volt. A király meghatörtan kérdözöködött hogylétölöl, mire a királyné így szölt: «Sokat szenvedtem, de már sokkal jobban érzem magamat; nyugtasson meg mindenkit.» Késöbb így folytatta: «Nem is tudom elképélni, hogy abban a pillanatban, mikor rosszul lettem, mi történt velem. Elöször nagy férdásötöt éreztem, s úgy tet-zett, mintha valaki lábaim alöl elhuzta volna a padlöt.»

A Sarolta császárnéval történt jelenetölöl még eze-ket írják:

«Ez esetölöl felismerhetöl, hogy mennyire elő-rehaladt már Sarolta császárné töbolya, a ki az első években csak búskomorságban szenvedett. A királyné volt az egyedül, ki befolyást gyakorolt a szerencsétlen özvegére, ki éveken át a terevureni kastélyban lakott, hol az volt a szörözökösia, hogy folyton toillettel cserélte és nő személyzete által egyre ruhákat rakottat maga elé, melyeköl úgy beszélgetett, mintha élő személyök volnának. Egy napon a császárné lakoztályában tűz tört ki, s talán nem alapa-lanul hitték, hogy a császárné maga idezte elő a veszedelmet. Nagy ügyfél-bajjal tövölthatták el a császárnét a szöbölöl, de senki sem bírta rábeszélni, hogy az égöl kastélyt hagyja el. Végre megjelent *Henriette* királyné, ki a tűz hírére sietett elő. Neki aztán sikerölt Sarolta császárnét a kastély elhagyásá-ra bírni, egyfogatlo kocsiha ültette maga mellé, és a királyné személyesen hajtva a lovat, a laekeni kas-télyba vitte öt. A királyné önföldölölözöl bátorságát akkor általánosan elismerték, mert ha a császárné az utazás alatt elfojga az örtléségi roham, menthe-tetlenül el van veszve, tekintve, hogy senki más nem utazott velök. Valöszönlü, hogy most hétöfn is úgy hívták a királynért a császárnöhöz, hogy ezt valamire rábirja. *Henriette* királyné e hó 6-ikán már Spaaba utazott.

A szent-istvánnapi ünnepprogrammját már megállapöltták. Az ünnepi körmenet a szent jöböl aug. 20-án reggel 7 órák körül a várkapölnából a helyörségi templomba, hol 8 órák magyar és né-met szent beszéd lesz. Erre kezdödik a nagymise, mely után a szent jöböt körmenetben visszaviszik a várkapölnába, hol 11 órák lesz a második mise és délután 5 órák vacsernye. *Samassa József* egri érsek fog pontifikáláni, a szönonkolat *Krassy* Félix gyöngyösi apátjelölános tartja.

A szabadságharc emlékeinek kiállítása valószínűleg e hó közepén nyílik meg, miután a folyton érkező tárgyak elrendezése sok időt vesz igénybe.

Különösen az alföldi magyar városökböl érkeznek meg folyton értékes emléktárgyak. Elökezde a szabadságharcban szerepelt kasza-kapálötöl, a debreceni fegyvergyárbán készült puškák minden hada-kozó szer képvisölve lesz a kiállításon. A kiállított tárgyak közt van két értékes jelenet 1848-ból: az egyik aminet Kossuth Czeglédén tart beszédét, szemtanúk leírása nyomán festve. Kossuth a rögtönzött állványról szönonkol a sok ezer alföldi magyarhoz. A nép odaadó lelkesedéssel veszi körül a szönonkot; sokan térdre borulva hallgatják. E képnök párja ama híres jelenet, a midön Kossuth beszéde után a fel-lekesült nép Pest felé indul. A kép címe: «Kossuth Lajos azt üzenté:» állíttölág akkor hangzött fel leg-ölöször ez az elterjedt dal, a melynek szerzöje ismeretlen maradt. Legújában Tápö-Gyögyörgöl kildtek be öt darab kaszt, melyeket a szabadságharcban használták s melyek különös készítmödjükkel tün-nek fel. Eddig 1600 darab különféle képet kildtek be, melyek legnagyobb része Kossuth Lajos ábrá-zolja. Hoitsy Miksáné bekülötte Kossuth Lajos egy életnagyságban festett arczképét, melyet ö Kossuth anyjátöl kapott, Kresztory Lehel pedig egy értékes szép művöl tört küldött be, mely a Damjaniché volt.

A kiállításra külföldről is érkeznek ereklyék; de különösen Bécsből küldenek sokat. A kiállítást aug. 14-én vagy 15-én nyitják meg.

Eltávolítandó szobrok. A szinész-egyesület nyugdíj intézetének palotájára szobrokat is tettek, azok szobrát, kik az intézet körül buzgólkodtak. Az egyesület titkára és a ház építője is fölkerült így a szobrok közé. Hanem a szinészegyesület tanácsában éles hangok emelkedtek e miatt, s el is határozták egyhangúlag, hogy e szobrokat eltávolítsák. Kinyilatkoztatás azonban, hogy elismerik az illető kiváló férfiaknak a magyar szinészet körül szerzett érdemeit, de elvileg nem helyeslik, hogy élő emberek akár szoboralkban, akár domborműben örökíttessenek meg. S egyuttal kifejezték elismerésüket és hálaadjukat a száműzött «halhatatlanok» iránt.

Az augusztusi lövészversenyek 9-ikén kezdődnek és 23-ikán végződnek. A 40,000 frtos Szent-István-díjért aug. 13-ikán futtatnak, s vagy 10—12 paripa fog érte versenyezni.

Biztonsági készülék a vasutakon. A vasuti szerencsétlenségek egy része rendszeren abból származik, hogy a jelző készüléket vagy nem igazítják a kellő figyelemmel az állapotba s az érkező vonat vezetői nem tudják, hogy arra a vágányra menni kész veszedelem; vagy pedig a vonat személyzete nem veszi észre. Régen próbáltak már mechanikus jelzőket, melyek gépies pontossággal működjenek, s ilyeneket mutattak be hó 5-ikén Budapesten is, Baross Gábor miniszter rendeletére, a ferencvárosi pályaudvaron.

A készülék föltalálói Blindsdorf Antal és Adler Károly. A próba a hivatalos képviselőknél kívül nagy számú érdeklődő jelent meg. A bemutatott készülék egyik része a pályatesten, másika a mozdonyon van és mindkettő automatikusan lép működésbe. Szabad menetű a készülék, mely a pályatesten akadályul szolgál, a vonat egy része sem érinti; «tilos» menettel ellenben a mozdonyon alkalmazott készülék érinti és ekkor a gőzfék automatikusan lép működésbe. A pályarók a készüléket bárhol beverhetik a pályatesten, s elhelyezésére elég két percnyi idő. A bemutatásnál jelen volt szakértők, köztük a bécsi vasuti eszred kádóttel, elismerőleg nyilatkoztak az új találmányról.

A chicagói világiállítás érdekében Amerikából egy «nemzeti bizottság» kelt utra Európába, hogy itt az ő-világban propagandát csináljon a kiállításnak. Ez a bizottság már megfordult Londonban és Párisban. Utóbbi helyen, úgy látszik, sikerrel járt, mert a francia kormány hajlandó lesz minden módon elősegíteni a francia iparosok részvételét az 1893-ki chicagói kiállításon. Párisból a bizottság a többi európai fővárosokat látogatja meg és így nem-sokára Budapesten is szerencsén lesz az amerikai urakhoz.

Sardou és a kíváncsi kérdezősködők. Már nálunk Magyarországon is utánzásra talál az a francia példa, mely utóbbi időben egész járványú fajult, hogy t. i. először csak ismert, majd kevésbé ismert nevé irokat, végre pedig a nagyközönséget szavaztatják meg némely hírlapok tetszés szerint fölvetett kérdések fölött. Legutóbb egy francia író föltartta e sportot. Kíváncsiság szállta meg: «Vajjon a színművészek méltók-e az akadémia való felvételre? Coppé, Saint-Saëns, Massenet és mások elég udvariasak voltak s kielegíték néhány szóval a kíváncsiságot. Sardou ellenben válaszkép a következő sorokat küldte: «Még bocsát, nagysád, ha kíváncságnak nem tehetek eleget. Bosszantanak ez új divatu kérdő-ívek és határozottan vonakodom a dohányszárról, a házasságról, a bellevilie siklóról, melintől és a szerelemről véleményt mondani a nyilvánosság előtt, mely nem is kérdi tőlem s ezt bölcsen cselekszi.»

Óskori lelet a fővárosban. A külső Soroksáron a «Flóra» gyertyagyár és az összekötő vasuti töltés közti telepen, hol most általános csatornázási előmunkálatok folynak, földkiemelés közben a munkások több, akónyi nagyságu égetett cseréprúrná akadtak. A munkálatokat vezető mérnökök azonnal intézkedtek, hogy a lelet pusztulásba ne menjen. Gondosan kiemelték két hatalmas urnát, melyekben égetett embercsontokat és apró bronz eszközöket találtak s azonnal jelentést tettek a nemzeti múzeum igazgatóságának. Az igazgatóság kiküldte dr. Réthy László és Nagy Géza régiségtárai hivatalnokokat a telepre, kiknek jelenlétében még egy harmadik fajta urnát emeltek ki, a melyben karpereczül szolgált bronz-sodrony töredékei voltak. A telepen, mely óskori, a bronz korba való temetkezési hely, a múzeum tisztviselői folytatták a kutatást s eddig hat urna került a napvilágra, ezek közül azonban három elmaslított. Az érdekes tárgyakat a nemzeti múzeum régiségtárába szállítják.

EGYVELEG.

Afrikai kiállítást nyitottak meg közelebb Berlinben, melyben kizárólag az új német afrikai gyarmatokra vonatkozó tárgyak vannak. A kiállítás jövedelmét keletafrikai beteggöplásra szánták.

Három eredeti bűnbocsátó levelet fedeztet fel régi könyvtételek belsejében egy német theologus. A levelek 1482, 1490 és 1492-ből valók, tehát még Luther fellépte előtt, kiknek tudvalegőleg éppen a bűnbocsátó levelek árusítása adott alkalmat a reformáció megkezdésére.

A londoni éghajlatot nagyon jellemzi, hogy az összes angol lapok, mint rendkívüli ritkaságot jelezik azt, hogy július 26-án London felett az égboltozat teljes 11 óra hosszat egészen tisztá volt.

A részegség ellen Massachusets államban új törvényt hoztak. A kit az utczán egy év alatt már harmadizban találunk részegen, törvényszék elé állítják s legfeljebb egy évi börtönrre ítélik, a nők büntetése azonban hasonló esetben két évi börtönrre is terjedhet.

Szent Péter nevenapján Rómában, a Szent Péter templomban, az apostol híres bronz szobrára ebben az évben is pápai öltözetet adtak, tiarát, bíbor köpenyt, gyűrűt az újjakra s a hívők tömegesen járultak a szoborhoz, hogy lábujjait megcsókolják.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt, APOSTOL ALAJOS, bányavidéki r. kath. esperes, verespataki plebános, 54 éves korában, Verespatakon, s haláláról a bányavidéki kath. esperes-kerületi papság adta ki a gyászjelentést. — HANTOS JÁNOS, erdőtanácsos, a földmívelési miniszteriumnak huszonkét év óta buzgó tisztviselője, Budapesten. — ID. BERNÁD JÁNOS, földbirtokos, előkelő székely család feje, 71 éves, Alsó-Csernátomban. — KLEISZL AMBRUS, m. kir. államvasuti főmérnök, 50 éves, Munkácsban. — SZEKERESI DRCSÓ GÁBOR, kereskedő, 36 éves, Maros-Vásárhelyen. — ANDROVITS IMRE, veszprémmegyei bizottsági tag, járási utbiztos, városi képviselő és kórházi gondnok, életének 64-ik évében, Veszprémben. — DR. HORNYÁNSZKY LAJOS, nyug. honvéd ezredorvos, 50 éves, Tabon. — MEYER LAJOS, a dettái takarékpénztár elnöke, 72 éves, Dettán. — KESZLER FRIGYES, líptó-telplai állomásfőnök, 46 éves, Líptó-Szent-Miklóson. — KISUDVARNOKI MARCEL NÁNDOR, nebojszai földbirtokos, 47 éves, Nebojszán. — SCHÉSZLER MIKLÓS, tekintélyes kereskedő, Lugoson. — BACCARICH VINCEZ, magánzó, Baccarich Sándor tábornok s magyar testőrségi főhadnagy testvére, 77 éves, Győrben. — SÉRA ZOLTÁN, Ohababisztra körjegyzője, 23 éves. — PERÉNYI GYULA, gyógyszerész, 23 éves, Szolnokon. — LAKROVICS LAJOS, 78 éves, Alsó-Dabasdon. — IRTZ JAKAB JÓZSEF, kereskedő, 31 éves, Makón. — SZÉL GYÖRGY, Báránd nagy tiszteletű agg ref. lelkész, egyházmegyei tiszteletbeli tanácsbíró, 89 éves korában; nagyszánu család gyászolja, közte fia: Szél Kálmán szalontai lelkész, ki Arany János veje volt. Az agg pap valaha Dobreczenben Széchenyi István grótot, mint huszárkapitányt, a tősgyökeres magyar nyelvre tanította, mit egész életében büszkén emlegetett. — KUTASSY BÉLA, posta és távirányakornok, 21 éves, Szegeden. — NAGY PÁL földbirtokos, a balatonmelléki Szepezd fördő tulajdonosa, 59 éves. — TATÁR LAJOS, a sárospataki népbank könyvtartója, 48 éves.

SIMON LAJOSNÉ, szül. Galiszer Hedvig, orvos neje, 51 éves, Deácán. — DR. GROSS GUSZTÁVNÉ, született Drexler Nelly, életének huszonegyedik évében, Pusztá-Sat-Lőrinczen. — ORLEY JÁNOSNÉ, szül. Grossinger Sarolta, fővárosi igazgató-tanító neje, 56 éves, Herenden. — VÁLYI ERZSI, Vályi Gábor kolozsvári egyetemi tanár 14 éves leánya, Maros-Vásárhelyen. — TURMAN LAJOSNÉ, szül. Veőreos Ida, 23 éves, Győrben.

Szerkesztői mondanivalók.

Kőszá Pista. A népies elbeszélő hang meglehetősen ol van találya; de a tárgy erőltetett s Kőszá Pistának Arva Bóskéhez való viszonya azzal a pár odavetett szóval nincs megvilágítva.

U. N. A ezikk jól indul s első része élénk képet igér, de a második rész története már kevésbé sikerült.

Szállnak a felhők. Eső és napsugár. Beborult. Agglegénydal. Legjobb az utolsó előtti, ez élvezhető, bár nagy hibája, hogy reminiscenciákból mozaikszerűleg van összerakva. Az utolsó izetlenség s rokon vele az «Eső és napsugár» is. Az első bölcselmi költemény, de szerző sem a nehéz tárggyal, sem a nehéz formával (a vers dactylusban van írva) nem tudott megbirkózni.

Tölem bizony. Nagyon középzerű, a költői erőnek és egyéniségnek semmi nyoma sincs rajta.

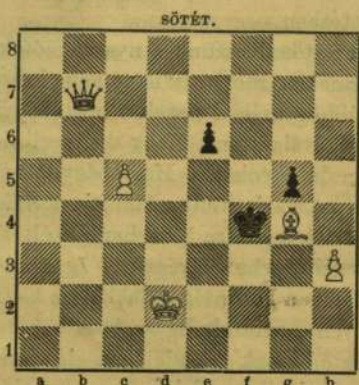
Mohos kereszt. A közlendők közé soroztuk; a harmadik versszak azonban némi átírógázára szorul, így sokkal gyöngébb a többinél.

Erdőben. Bérczek közt. Tavaszszal. Mindenikben van hangulat, de erősebben kidomborodó költői tehetőség egyikben sincs. Legsikerültebb az utolsó, melynek befejező verszaka igazán csinos.

Száször elbucáztam tőled. Szerző nem tudja érzelését és gondolatát elég költőileg kifejezni, ízlése is tisztulatlan.

SAKKJÁTÉK.

1674. számú feladvány. Behting C.-től.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1668. számú feladvány megfejtése

Schindler F.-től.

Megfejtés.

- 1. Va1-a6 Hb8-a6: a)
2. Bb5-f5 Kc6-f5:
3. Fc6-d7 mat.

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kézdiárárhelytől: Győrbió Gergely. — Kecskeméten: Balogh Dienes. — A tiszaifürdői oleaszkór nevében: S. F. — A pesti sakk-kör.

- 1. ... c3-b2
2. Fc6-d7 Kc6-d5:
3. Va6-d3 mat.

A többi változat köznyű.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 30-ik számában közölt képtalány megfejtése: Czibalom.

HETI-NAPTÁR, augusztus hó.

Table with columns for day, Catholic and Protestant, Greek-Roman, and Israelite. Includes dates like 9.V. D 12 Román vt. D 11 Roland, 10.H. Lőrincz szp. vt. Lőrincz, etc.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Hamisított fekete selyem.

A kelméből, melyből venni akarunk, egy mintácskát el-égetünk, s a netáni hamisítás azonnal napfényre jó: valódi, tisztán festett selyem, nagyon ósse kunkorodik, s nem sokára el is alszik, kevés, nagyon tovább barna hamu hátrahagyásával. Hamisított selyem (mely könyvesen szalonnás lesz és török) lassan tovább ég, nevezetesen a tartó szálak (ha festék-nyaggal nagyon telítve vannak) tovább piognak, sőt bármely hamut hagyva hátra, mely a valódi selyemmel ellentétben, nem kunkorodik, hanem meggörböd. Ha a valódi selyem hamuját szétvonnjuk, elporlódik, a hamisított azonban nem. Henneberg G. (cs. és kir. udv. szállító) selyemgyári raktára Zürichben, bárkinek szivesen küld mintákat valódi selyemkelméből, és egyes ruhákra valamint vég-száma küld selyemkelméket vitel-és vándíjma. a házhoz.

A BUDAPESTI KERESKEDELMI AKADÉMIA

f. évi szept. hó 1-én az V. ker., Alkotmány-utca 11. sz. a. fekvő épületében harminczötödik évfolyamát nyitja meg. — Midőn ezt a szülők és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet céljai: a kereskedő pályára lépő fiatal embereket az általános műveltség alapján a kereskedői hivatásra, még pedig ennek felsőbb ágaira is minden tekintetben alaposan előkészíteni, őket nemcsak értelmi és szaktudományi, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, és még mielőtt a kereskedésbe lépének, az iskolától telhetőleg gyakorlati tekintetben is kiképezni. — A három évi tanfolyamból álló intézet igazgatását, szervezetét, tantervét és a felvételi feltételeket tárggyazó értesítőt az igazgatóság kívánatra bérmentesen megküldi.

Ugyancsak az igazgatóság készséggel ad felvilágosítást az intézetben fennálló és a fűvárosi kereskedő-tetületek, valamint az intézet vezérő-bizottsága által alkotott alapítványi tandíjmentes helyeket és a tandíjmentesség elnyerését illetőleg. — Azon ifjak, kik az intézetben értségi vizsgálatot tesznek, fel vannak jogosítva, hogy hadkötelezettségüket mint egyévi önkéntesek teljesítsék. — Az intézettel egyéves kereskedelmi szaktanfolyam áll kapcsolatban oly ifjak számára, kik gymnasiumi vagy reáliskolai értségi bizonyítványt nyertek vagy valamely másnemű szakiskola végbizonítványával rendelkeznek és tisztán a kereskedelmi szaktudományokat egy év alatt elsajátítani óhajtják. Olyanon számára, kik valamely kereskedelmi tanintézetben értségi vizsgálatot tettek, vagy a fent említett egyéves szaktanfolyamot végezték, a keleti államok főbb nyelveinek és viszonyainak megismertetése céljából külön «keleti kereskedelmi tanfolyam» áll fonn.

Budapesten, V., Alkotmány-utca 11. sz. 1891. augusztus havában.

A budapesti kereskedelmi Akadémia igazgatósága.

4489

Advertisement for 'Műlyék tan- és nevelő-intézete' in Budapest, I. kerület, Alkotás-utca. Mentions 'Az intézet 16 év óta áll fonn.' and lists subjects like 'Gyenge- és tompamelegűek sőt epileptikusok'.

Advertisement for 'VÉGHLESI VERA FORRÁS' featuring a woman's portrait. Claims to be 'Házánk legtisztább, leg-olesőbb és legjobb szén-savdus, égrvényes savanyuvize'.

Advertisement for 'Kwizda KÖSZVÉNYFOLYADÉKA' (Kwizda's medicinal tonic). Claims to be 'Köszvény, csúsz és idegbajokban' effective and lists various ailments it treats.

Advertisement for 'AZ EGYSZERŰ ÉS KETTŐS KÖNYVVITEL TANKÖNYVE' (The Single and Double Bookkeeping Textbook). Promoted by Franklin-Társulat.

Advertisement for 'NOVÁK SÁNDOR' (Novák Sándor), a Budapest Commercial Academy teacher. Offers 'Könyvvitel' (Bookkeeping) courses.

Advertisement for 'DOMANOVSKAI ENDRE' (Domanovszki Endre), 'A renaissancekori bölcsészett története' (History of Renaissance Philosophy). Promoted by Franklin-Társulat.

Advertisement for 'KONKOLY MIKLÓS' (Konkoly Miklós), 'BEVEZETÉS A FOTOGRAFOZÁSBA' (Introduction to Photography). Promoted by Franklin-Társulat.

Advertisement for 'Sternberg & Co Testv.' (Sternberg & Co. Brothers), 'Hangszer-Ipar' (Musical Instrument Industry) in Budapest, Kerepesi-út 36.

Advertisement for 'La VELOUTINE' (La Veloutine), 'Különleges Rézpap' (Special Zinc Paper) by CH. FAY, ILLATSZERÉSZ, PARIS.

Advertisement for 'Legolcsóbb magyar és német zsebszótár!' (Cheapest Hungarian and German Pocket Dictionary) by TIPRAY JÁNOS, NÉMET-MAGYAR MAGYAR-NÉMET ZSEBSZÓTÁR.

Advertisement for 'AZ ATYAFIAK' (The Uncles) by CSIKY GERGELY, REGÉNY. (Novel).

A Franklin-Társulat

kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható

A MAGYAR PÉNZÜGYI JOG KÉZIKÖNYVE.

POLYTONOS VONATKOZÁSSAL A MAGYAR ÁLLAMHÁZTARTÁS-
NAK A LEGUJABB IDŐIG TERJEDŐ TÉNYLEGES EREDMÉNYEIRE

Irtta

Dr. MARISKA VILMOS.

ÖTÖDIK, TELJESEN ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.

Ára füzve 5 forint.

A „Franklin-Társulat”

kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárban kapható

GRÓF ANDRÁSSY GYULA BESZÉDEI

KIADTA

LÉDERER BÉLA.

ARCZKÉPPEL.

ELSŐ KÖTET. 1847—1868.

Ára füzve 3 frt.

SCHLICK-féle vasöntöde és gépgyár részvénytársaság BUDAPESTEN.

Gyár és Irodák: Városi iroda és raktár:
VI., külső Váci-út 1696/99. VI., Podmaniczky-utca 14.
Ajánlja kitérő és szilárd szerkezetű,

és számos első di-
jakkal kitüntetett
szabad. SCHLICK-féle 2 és 3 vasu ekéit
és szabad. mélyítő-ekéit,
eredeti SCHLICK és VIDATS-féle
egyvasu ekéit, — talajmívelő
eszközöket, boronákat és rögtörő
hengereit, valamint

Schlick-féle szab. „Haladás” sorbavetőgépeit.

Készletben vannak továbbá: gabonatisztító
rosták (BAKER és VIDATS rendszer),
takarmánykészítő gépek, tengeri mor-
szolók és darálók, szabad. Jókay-féle
„Hungária” daráló-gépek erőhajtásra,
örlömlombok és olajmalomberendezések
Eredeti amerikai kévekötő és marok-
rakó arató-gépek és fűkaszaló-gépek,
szállítható mezeli vasutak stb.

Előnyös fizetési feltételek.

Legjutányosabb árak. Árjegyzékek kívánatra ingyen s bérn.

Gyár:
MOSONBAN;
(alakult 1856).

KÜHNE E.

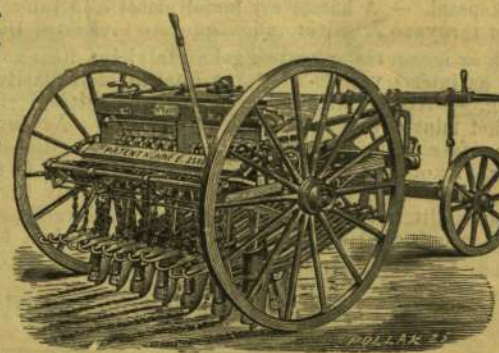
gazdasági gépgyára

Főraktár:
BUDAPESTEN,
VI. váci-körút 21.

Ajánlja a t. gazdaközönségnek az általán kedvelt népszerű és több mint 10,000 példányban elterjedt páratlan munkát végző egyedül valódi

„Hungaria Drill” sorvetőgépeit,

„BALANCE”-
Hungaria Drill
(Wabrosch szabad-
dalma) legjobb sor-
vetőgép a hegyes
vidékre. Szörva-
vetőgépeket, sz-
ját és ABERDEEN
rendszer szerint,
egyes, kettős és
háromas ekéit.
LAACKE-
féle szántóföld-
és réthoronát.

86 Rosták (ny
Triumph szeleli
magtároltal kon-
kolyosók, szec-
kavágók, répa-
vágók, darálók,
kukoricza-mor-
szolók és egyéb
gazdasági gépek
és eszközök nagy
készletben min-
denkor raktár-
Árjegyzék kíván-
atra bérmentve

MAGYARON ELSŐ LEGNAGYOBB ÉS LEGDÖBB NERVEVŐ ÓRAÜZLETE.

Alapítva 1847.

Brausweller János
Szegeden, C. s. és k. k. részvénytársaság
szab. kronometez- és művészi, fellátalga
a remontoir inga-óráknak,
stb. stb.

ÓRÁK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓÁLLÁSSAL
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képek árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltetnek.

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapesten (IV. ker., egyetem-
utca 4-ik szám) megjelent, és minden könyvkereskedésben kapható:

A FELSŐ BIRÓSÁGOK GYAKORLATA. UTMUTATÓ

a „Döntvénytár” ötvennégy kötetének
REVISIÓJÁVAL.

Kiadja a „Jogt. Közlöny” szerkesztősége.

(Dr. DÁRDAY SÁNDOR.)

Ára vászonkötésben 6 forint.

A felső bíróságok által az évek hosszú során át hozott elvi
jelentőségű határozatoknak nagy része az időközi törvényválto-
zások folytán elavult, s ezért komoly tanulmányt igényel a mai
napon is érvényben levő joganyagnak meghatározása.

E célzattal megfelelően a joganyag revisiójára kellett súlyt
fektetni e munkában, hogy a felső bíróságok gyakorlata
a ma érvényben levő jog alapján legyen feltüntetve és az „Igaz-
ságügyi Törvénytar” anyagbeosztását követve, könnyű áttekintést
nyújtson.

E munkában egyttal fel vannak véve nemcsak a kir. Curia
és a budapesti királyi ítélő-tábla teljes-ülési megállapításai, ha-
nem az egyes tanácsok által u. n. „házi használatra” szánt
elvi megállapítások is, és tartalma kiterjed a „Döntvénytár”
egész régi és új folyamára.

33. SZÁM. 1891.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 16.

XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 16 frt — 6.Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
félévre — 4.Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt
félévre — 3.Külföldi előfizetésekre a postalg
meghatározott vitellől is csatlakodó

SÁNDOR SZERB KIRÁLY.

A SZERB királynak, bár még igen fiatal, már is
jelentős multja van. Fontos, bonyolult esa-
ládai és állami ügyekben az ő személye ját-
szotta a főszerepet. És ha agyában az ifjuság em-
lékei rajzanak, ezek között vajmi kevés a kellemes,
örömteli, de annál több a szomorú. Az a gyászos
családi perpatvar, mely Milán és Natália között
kitört és lezajlott, első sorban őt érte, a fiút, ki
apját és anyját egyformán tartozik szeretni a
természet törvénye szerint, egyenlően tartozik
tisztelni isteni törvények szerint, s ezt nem te-
heti. Neki választani kellett apa és anya között.
A fiúnak, kinek szíve még telve érzéssel, nem
volt szabad anyjával szemben feltüntetni a gyer-
meki érzést, mert hazája nyugalma
ezt így parancsolta. Apja és anyja
bűne borzasztó tragikumként suj-
totta az ifjú király lelkét. Országá-
nak minden egyes lakóját egyfor-
mán tartozik szeretni, csak egyet
nem, a saját édes anyját.

Legutoljára a belgrádi nemzeti
színházban láttam Sándor szerb
királyt. Diszeládást tartottak, ki-
vételes időben. A görög-keletiek
nagyhete volt épen, a melyet a
szerb nép nagy pontossággal tart
meg. De a királynak vendége volt,
még pedig magyar. Gróf Hunyady
László látogatta meg a megpróbált-
atás napjaiban. A nemes gróf azzal
a szándékkal utazott a szerb fővá-
rosba, hogy, ha csak lehetséges,
módját ejti annak, hogy Natália ki-
rálynét ne kelljen erőszakosan ki-
utasítani abból az országból, mely-
ben fia uralkodik. Gróf Hunyady
László nagybátyja a királynak, ki
egyttal az Obrenovics-dinasztiáért
már sok áldozatot hozott, s így ter-
mészetes, hogy nagy szívésséggel és
kitüntetéssel fogadták. Az ő tisz-
teletére tartottak diszeládást, s
hogy még a darabban is kimutas-
sák előzékenységüket, «Brankovics
György»-öt adták, Obernyik től. Az
előadás fényes volt. A színház elő-
kelőségeivel telt meg. Ott voltak
az összes regensek, miniszterek és
külföldi diplomaták, családjaikkal.
Olyan díszes társaságot rég nem

látott a szerb nemzeti színház. — És a
király megérkezett vendégével és fényes ki-
sérétével pontosan. Három páholyt foglaltak
el. Az egész színház lelkesen üdvözölte a ki-
rályt. Sándor király meglepő szépen fejlődött
testileg. Elegáns külseje, finom arca igen kel-
lemes, megnyerő benyomást tesz a nézőre.
Én még gyermeknek képzeltem, de ő már
magasra nőtt, karcsu ifjú, ki nyugodt méltóság-
gal mozog, a nélkül, hogy szöglettessé lenne.
Arca tiszta, derült, s mégis kifejezi azt, hogy
tudatában van a magas hivatásnak, mely reá
vár. Úgy látszik, a folytonos tanulás megártott
szemének, mert fekete keretű szemüveget visel,
mely azonban még jobban emelte intelligens ar-
czát. A sötét polgári ruha is előnyére szolgált,

mert jobban kivált az őt környező fényes
egyenruhák közül. Kihez hasonlít, hamarosan
nem lehet megmondani. Szeme, homloka egé-
szén az anyjára, orra és szája egészen az apjára
vall. Daczára, hogy nyugodtan ült páholyában,
hol gróf Hunyady László nagybátyja balján fog-
lalt helyet, mégis csupa élet volt. A színházban
mindenkit megnézett, s örülni látszott, hogy
alig hiányzik Belgrádból valamely nevezettség,
— az előadást nagy figyelemmel hallgatta, s
mégis folyton tartotta szíval vendégét. A király
figyelmeztette Hunyadyt, az egyes notabilitá-
sokra, majdnem mindenik minisztert ő mutatta
meg neki. Megjegyzendő, hogy az első emeleti
páholyokat a kormány ama tagjai foglalták el,
kiknek családjaik vannak, Pasic és Vuics, kik
akkor még agglegenyek voltak, a
földszinten foglaltak helyet. A király
magyarázta meg a darab jelentő-
sebb mozzanatait, s midőn a ma-
gyar vonatkozású dolgoknál a szerb
közönség zsviökban tört ki, Sándor
király lelki gyönyörrel nézett ven-
dégére.

Alig volt a színházban valaki,
a kit el nem ragadott az ifjú király
kedves, szívélyes modora. Mindenki
szeretettel nézte tiszta, nyílt arcát,
melyen alig lehetett látni a nagy
lelki tusát, melyet ugyanakkor ki-
állott, és pedig győzelmesen, a
szerb nemzeti politikáért. Ma már
túl van rajta, s lassanként bele is
fog nyugodni, hogy ennek így kel-
lett történni, s bármennyire is fáj-
hatott lelkének apjának és anyjá-
nak száműzetése, ma jól tudja, hogy
e nélkül Szerbia beláthatatlan zava-
rok színhelye lett volna.

Most pedig először mutatja be
magát, mint király Európában. Elő-
ször hatalmas «kum»-jánál, az or-
szok czárjánál volt, hol igen szé-
pen fogadták, mindenesetre szeb-
ben, mint a hogy atyját fogad-
ták volna. Kár azonban ezen lá-
togatásnak túlságos nagy politikai
jelentőséget adni. Az orosz akár-
hogy mutat is szeretetet (pedig de-
hogy mutat) Szerbiával szemben,
az nem igazi szeretet. Oroszország
nem kér Szerbiától soha semmit,
nincs olyan érdeke, mely okvet-

SÁNDOR SZERB KIRÁLY.

Legújabb belgrádi fényképe után.